

Kovas/March 1979-3

laiškas lietuviams

ŽMOGAUS SKAUSMAS	73	Stasys Yla
PASAULIEČIAI — KRISTAUS PRANAŠIŠKOS GALIOS DALININKAI	76	P. Daugintis, S.J.
JONAS BILIŪNAS	79	Jonas Miškinis
KAI KURIOS DIEVO PROBLEMOS	81	Antanas Saulaitis, S.J.
KOKIOS KLIŪTYS MOTERIMS TAPTI KUNIGAIS?	83	Stasys Yla
KALBOS PIKTŽOLĖS	83	K. J. N.
IŠ MODERNIOSIOS ANGLŲ POEZIJOS	84	Stephen Phillips
POPIEŽIAUS GRIGALIAUS XIII BULA VILNIAUS UNIVERSITETUI	86	Paulius Rabikauskas, S.J.
IR PRADĖTI NUO ABC ...	95	R. Bernotėnienė
VAKARAS KUNIGO NAMELYJE	97	A. Saulaitis, S.J.
DĖL KO VAIKAI PABĖGA IŠ NAMŲ?	99	Studentai
TĖVYNĖJE	101	Redakcija
KALBA	103	Juozas Vaišnys, S.J.
ATGARSIAI	105	Skaitytojai
TRUMPAI IŠ VISUR	106	J.Pr.
ATSIŪSTA PAMINĖTI	108	Redakcija

Šis numeris iliustruotas Algimanto Kezio, S.J., nuotraukomis iš neseniai pasirodžiusio leidinio "Posters".

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by the Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$8.00, single copy 80 cents. Second class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing offices.

RELIGINĖS ir TAUTINĖS
KULTūros ŽURNALAS

Kovas/March 1979
Volume XXX No. 3

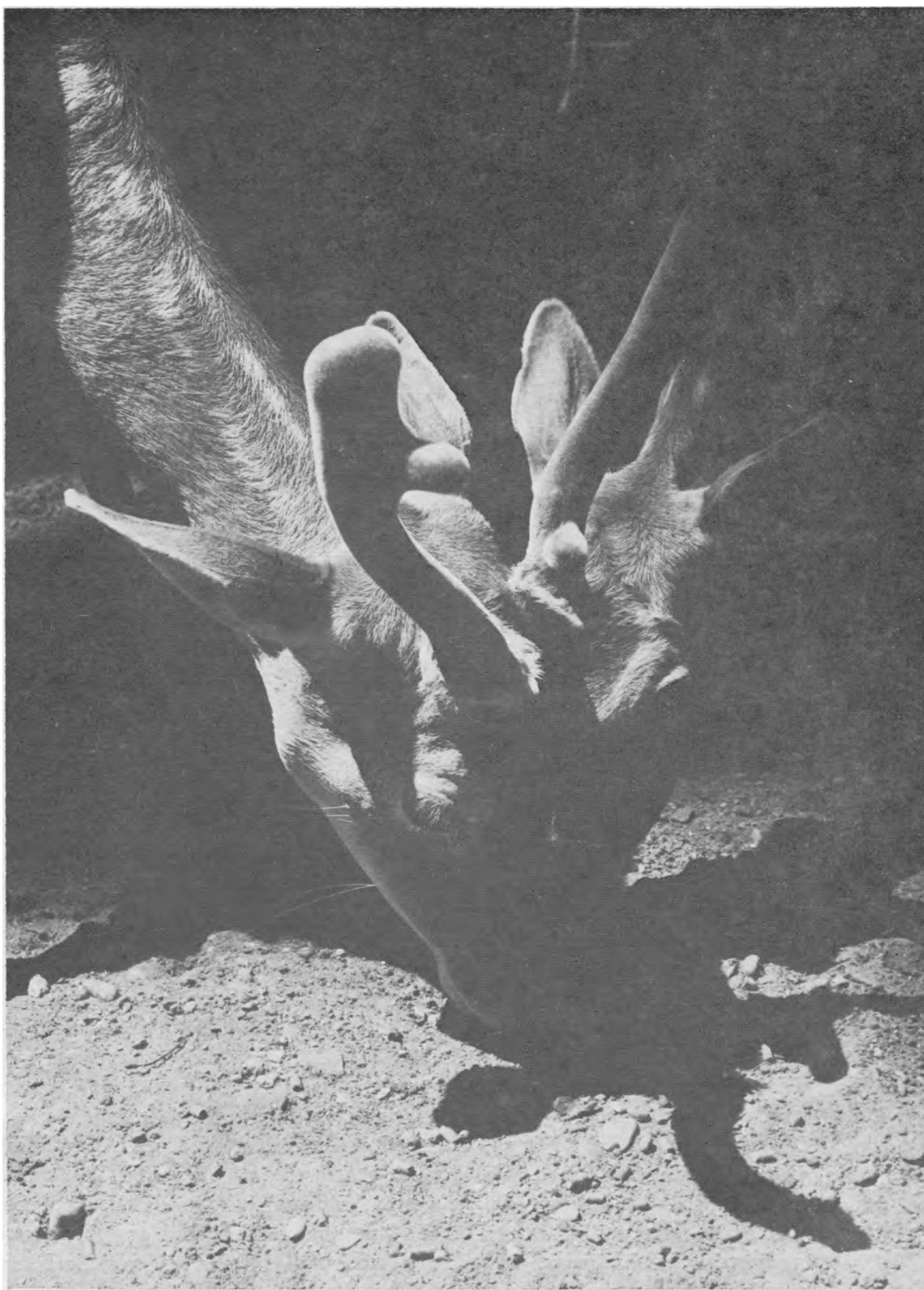
ŽMOGAUS SKAUSMAS

STASYS YLA

Skausmas mums yra nemalonus, ar jis bus mūsų ar kitų. Kančia visuomet nemaloni. Mes bėgam nuo kančios instinktyviai; bėgam dėl to, kad ji, mums atrodo, atima tai, kas svarbiausia — džiaugsmą ir laimę. Mes norime džiaugtis, norime juoktis, o ne kentėti.

Bet ar iš tikrųjų kančia tik liūdesį neša? Ar ji negalėtų nešti džiaugsmo? Jei žmogus teturėtų vieną — jautulinį instinktą, tai būtų teisingas, iš kančios netaukdamas nieko gera. Bet žmogus turi dar kitą — dvasinį instinktą, kuris kančioje jaučia ne žmogaus sunaikinimą, bet patobulinimą. Jis numano, kad tikrieji gyvenimo džiaugsmai vargiai galimi be skausmų, vargo ir liūdesio. O jeigu ir galimi, tai nėra tokie patvarūs ir brangūs. Argi būtų taip mielas pavasaris, jeigu jis ateitų ne po kietos žiemos? Mes bėgam instinktyviai nuo skausmo dėl to, kad jis mums, rodos, atima džiaugsmą ir laimę. Kaipgi jis galėtų duoti tai, ką, mūsų manymu, atima?

Mat, žmogus, turėdamas ne tik jautulinį, bet ir dvasinį instinktą, įžiūri gyvenimo įvykiuose gilesnį ryšį. Kančioje jis mato ne žmogaus ir žmonijos sunaikinimą, bet patobulinimą. Jis numano, kodėl Velykos ateina po gavėnios. Ne dėl to, kad jos tokia eile yra mūsų minimos. Ne. Velykų džiaugsmas — tai tikras gavėnios liūdesio ir skausmo vaikas. Net gyvybė, kuri yra brangiausias mūsų džiaugsmas, argi būtų gaunama ir išlaikoma be skausmo? Jau ir grūdai reikia apmirti, kad iš jo išaugtų naujų grūdų. Ir Kristus juk sako: "Iš tiesų, iš tiesų sakau jums, jei kviečių grūdas nekris į žemę ir neapmirs, jis pasiliks vienas, o jei apmirs, jis duos gausių vaisių" (Jo 12,24). Tai tinka ir fizinės, ir dvasinės gyvybės palaikymui. Argi motina ne po didelio skausmo paima ant rankų kūdikį ir priglaudžia prie savo širdies? Tad ar galima manyti, kad ir dvasinei gyvybei išlaikyti nereikia aukų? Ir Kristus sako, kad kas paaukoja gyvybę šiame pasaulyje, išlaikys ją amžinajam gyvenimui (plg. Jo 12, 25).

Algimanto Kezio, S.J., nuotrauka

Taip, kas paaukvoja savo gyvybę šiame pasaulyje, dar jos nepraranda. Paaukotos gyvybės vaisiai kartais būna taip dideli, kad jais remiasi tautų laisvė ir nepriklausomybė. Argi negražino laisvės prancūzų tautai Orleano Mergelės mirtis? O mūsų tautos knygnešių vargas, kančios, kalėjimai ir Sibiras, mūsų savanorių mirtis kovos lauke ar nepa-ruošė, ar neatnešė mums turėtosios nepri-klausomybės? Ar pirmųjų krikščionių kan-kiinių kraujas neišugdė Bažnyčios, ar nebuvo sėkla naujiems krikščionių būriams atsirasti? Taip, kančia ir mirtis dažniausiai būna ne be prasmės.

Kančia retai kada būna beprasmiška. Be abejo, didžiausios reikšmės dvasinei pasau-lio gyvybei išgelbėti ir palaikyti turėjo ir te-beturi Kristaus kančia ir mirtis. Štai kodėl Bažnyčia kasmet primena ją krikščionims. Tam yra skirtas ir gavėnios laikas, ypač Di-džioji savaitė. Bet ne tik Kristaus kančiai ir mirčiai prisiminti ji yra skirta. Ji primena ir žmogui jo paties kančias. Ar Bažnyčia, kalbėdama apie Kristaus kančią ir jos pras-mę, nekalba ir apie kiekvieno žmogaus kan-čią bei josios prasmę? Pastatydama prieš mūsų akis žmones, kurie Kristų vedė į Kal-varijos kalną, ar ji neprimena, kad jų tarpe buvome ir mes? Argi anie, kurie kankino Kristų, nebuvo žmonės, ar mes nesame jų broliai? Ar mums atrodo, kad Kristus ne-būtų kopęs į Golgotą, jei būtų gyvenęs mū-sų laikais, mūsų tarpe? Taigi ir mes, nors dar nebuvo gimę, savo dabartiniais nusi-kaltimais jau slėgėme Kristaus širdį ir vertė-me pasirinkti tą baisią kančią.

Štai kodėl kiekvienas Kristaus kančios prisiminimas mums taip pat iššaukia kančią, kuri būna panaši į užuojautą dėl mylimo žmogaus kančios ir į atsiprašymą, atgailą dėl to paties asmens įžeidimo ir įskaudini-mų. Taip dėl Kristaus kančios mummyse kyla žmogiška užuojauta. Mes tada Kristaus gai-limės ir pradedame jį labiau mylėti, jam vis daugiau simpatijų reikšti. Todėl neklydo ra-šytojas E. Munthe, kai šituo mastu matavo savo meilę žmonėms: "Tikrasis mano sim-patijos žmogui pagrindas, be abejo, buvo tas, kad man buvo jo gaila. Iš tikrųjų mylė-

ti galėjau tik tuos žmones, kurių gailėda-vausi". Užuojauta Kristui virsta mūsų pačių kančia dėl to, kad ir mes esame jo kančios kaltininkai.

Bet kaip tik čia gali mums kilti klausi-mas: bet argi? Argi aš kaltas dėl Kristaus kančios? Ar aš noriu jį skaudinti, kai darau ką nors bloga? Ir aiplamai, ar aš kaltas, jei mano darbai ką nors skaudina? Juk aš el-giuosi pagal savo prigimtį, gautą iš savo tėvų. Kaip mane auklėjo tėvai, kaip mokė mokytojai, pagaliau kaip mano gyvenimo aplinkybės padiktavo, taip aš ir elgiuosi. Tad kur čia mano kaltė?

Tiesa, kad mūsų veiksmai labai daug priklauso nuo paveldėjimo, auklėjimo ir gyvenimo sąlygų, bet vis dėlto mes esame laisvi daryti taip ar kitaip. Mes galime ir galėjome blogai daryti ar nedaryti. Prieš darydami mes svarstėme: daryti ar ne? Nu-tarę daryti, dar galėjome sustoti, nutraukti, susilaikyti. Nebent kas nors jėga būtų ver-tęs tai daryti. Mes juk krimtomės, padarę blogai. Jeigu nebūtume buvę laisvi, ar mums būtų atėję į galvą gailėtis dėl blogo darbo arba džiaugtis geru darbu?

Dėl to tie visi slapsti ar vieši nusikalti-mai, kuriuos krikščionybė vadina nuodėmė-mis, kaip tiktai ir daro skausmą Kristui, o mūsų sieloje gali žadinti taip pat skausmą, kurį mes vadiname gailėsčiu. Iš gailėsčio dėl kitam padaryto skausmo kaip tik ir kyla rei-kalas atsilyginti, daryti atgailą. Štai kodėl Bažnyčia, gavėnioje primindama Kristaus kančią, mus kviečia prie gailėsčio už savo kaltes ir atlyginimo už jas.

Su gailėsčiu ir noru atsilyginti paprastai rišasi *prisipažinimas*. Vaikas, gailėdamasis ir norėdamas atsilyginti mamai už josios įžei-dimą, prisipažįsta ją įžeidęs. Įžeidus Kristų, taip pat dera jį atsiprašyti, pasisakant jam savo kaltę. Tai padaryti dabar tėra galima tik per jo atstovą... Kviesdama išpažinti savo nusikaltimus kunigui, Bažnyčia prime-na, kad jis atstovauja Kristui ir išrišimą tei-kia bei atgailą uždeda ne savo, bet paties Kristaus vardu.

Tad gavėnios atgaila yra kasmetinis at-silyginimas Kristui už jo įžeidimus. Gavė-

nios išpažintis yra kasmet pakartojamas prisipažinimas Kristui per jo regimą atstovą, taip pat nusidėjėlių, kuris taip pat turi gailėtis už savo nusikaltimus ir juos išpažinti.

Štai kodėl gavėnios atgaila ir išpažintis yra visų krikščionių būtina ir garbinga pareiga. Kam pritrūktų drąsos atlikti šią pareigą po to, kai nestigo drąsos nusikalsti, tas nebūtų garbingas Kristaus akyse.

Manyti, kad užtenka šią pareigą atlikti kas kelinti metai, nebūtų protinga. Kas gi būtų, jei keletą metų tvirtų žiema? Juk viskas pamažu imtų nykti, ir ateitų gyvosios gamtos mirtis. Arba kas būtų, jeigu mūsų organizmas neatsinaujintų, jeigu pvz. mūsų plaučiai ilgiau neįtrauktų oro? Taigi kas nenorėtų kasmet dvasiškai atsinaujinti, nusikratyti dvasios plaučiuose susitelkusių jau pasenusių oru ir įkvėpti šviežio, naikintų pats save, neturėtų normalaus dvasinio gyvenimo ir iš jo kylančio džiaugsmo.

Manyti, kad nesi nusikaltęs, nieko blogo niekam padaręs arba Kristaus nieku neįžeidęs, tikrai nebūtų teisinga. Žmogus nėra ir negali būti tokia tobula būtybė, kad ištisus metus išsisaugotų bet kokio nusikaltimo. Jeigu jau šventieji skundžiasi, kad kasdien ne kartą įžeidžia Dievą, tai ką jau bekalbėti apie mus, kurie nelaukiame savęs šventesniais už didžiausius šventuosius.

Jeigu jau ir prileistume, kad galėtų būti toks žmogus, kuris per ištisus metus nenusidėjo, tai ar jau vis tiek nereikėtų jokios atgailos daryti? Argi mes tik už savo nusikaltimus privalome gailėtis, ar mums visai nerūpi mūsų artimųjų, šeimos narių, draugų ir net visos tautos blogybės? Tiesa, mes kiekvienas esame atskira, autonomiška būtybė, tačiau esame sujungti tam tikrais ryšiais su savo šeima, parapija, tauta, net ir su visa žmonija. Tad mes turime pareigą ir už juos stengtis atsilyginti.

Taip, mes turime ne tik asmeninių, bet ir tautinių ydų. Mes vieni kitiems pavydime, kitus negailestingai apkalbame ir įtarinėjame, ugdome keršto jausmus ir linkime kitiems bloga, ilgai neatleidžiame artimui jo kalčių. Argi tai nėra specifinės mūsų ydos, iš kurių gi reikia kada nors pasitaisyti, rei-

kia kada nors jas išpirkti. Ar visuomet mes versime Kristų būti mūsų pakelių Rūpintojėliu, susikrimsiu ne tiek dėl mūsų tautos skaudaus likimo, kiek dėl mūsų, lietuvių, ydų?

Kristus galėtų mus paklausti: "Mano tauta, ką aš tau padariau? Kuo aš tave užgavau? Pasakyk man! Ar už tai, kad aš tave išvedžiau iš nelaisvės, tu man prirengi kryžių?" Juk mes tikrai esame jo tauta. Toliau jis galėtų tęsti: Ką daugiau tau galėjau padaryti ir nepadariau? Juk aš pasodinau tave lyg gražiausią vynmedį, o tu man pasidarei labai karti, nes, man trokštant, girdei mane actu ir ietimi pervėrei šoną!"

Ką mes galėtume į tai atsakyti? Nieko daugiau, kaip tik ištarti tokius ar kitus panašius žodžius: "Viešpatie, atleisk man nusidėjėliui! Atleisk ir mano tautai. Tu tai gali, nes esi geras ir gailestingas". Ir kai mūsų ausys išgirs: "Atleista" — mūsų sieloje suskambės velykinis "Aleliuja". Po gavėnios mums bus atėjusios Velykos. Mūsų gailėsčio skausmas jau bus atnešęs džiaugsmą.

PASAULIEČIAI - KRISTAUS PRANAŠIŠKOS GALIOS DALININKAI

P. DAUGINTIS, S.J.

Dabar dažnai tenka girdėti, kad ir pasauliečiai turi teisę dalyvauti Bažnyčios reikalų tvarkyme, o ne tik "savo bažnyčią padėti išlaikyti", kaip anksčiau buvo mokoma penktuoju Bažnyčios įsakymu. Ne tik kunigai, bet ir pasauliečiai sudaro Bažnyčią ir vykdo jos uždavinius.

Visų katalikų pasauliečių teisių (tad ir pareigų) pagrindas yra tiesa: ne tik kunigai yra pašaukti į kunigystę, bet ir pasauliečiai. Mat, krikšto ir sutvirtinimo sakramentais tikintieji yra tapę panašūs į Kristų. Jie tampa sujungti su Kristaus žmogiškai dievišku gyvenimu, todėl jie dalyvauja Kristaus kunigo, pranašo ir karaliaus galioje arba, kaip anksčiau sakydavo, Kristaus kunigo, mokytojo ir ganytojo galioje. Šį kartą pa-

svarstysime apie jų dalyvavimą pranašiškoje galioje.

Tai aiškiai sako II Vatikano susirinkimas dogminėje konstitucijoje apie Bažnyčią (Lux Mundi, 12 ir 35 nr.): "Šventoji Dievo tauta taip pat yra pranašaujamosios Kristaus galios dalininkė... Kristus, didysis pranašas, ir savo gyvenimo liudijimu, ir savo žodžio galia paskelbęs Dievo Karalystę, pranašavimo uždavinį vykdo toliau. . . Tam panaudoja ne vien hierarchiją, bet ir pasauliečius, kuriuos paskiria liudininkais ir apdovanoja tikėjimo nuovoka bei žodžio malone, kad Evangelijos šviesa sušvistų kasdieniniame jų šeimos ir visuomenės gyvenime".

Taip Dievas per pranašą Joelį buvo paskelbęs: "Paskutinėmis dienomis, — sako Dievas, — aš kiekvienam kūnui išliesiu savosios Dvasios. Tuomet jūsų sūnūs ir jūsų dukterys pranašaus, jūsų jaunuoliai matys regėjimus, o jūsų seniai sapnuos sapnus" (Apd 2,17).

PIRMŲKŠTĖJE BAŽNYČIOJE

Tą pažadą Dievas vykdo. *Apaštalų darbų* knygoje aprašyta, kad ne tik apaštalai, bet ir daug pirmųjų krikščionių, gavę Šv. Dvasią, turėjo pranašavimo galią ir kitas dvasines dovanas. Šv. Paulius pranašystės dovaną labai vertino. Jis pranašus mini tuoj po apaštalų: "Ir tuo būdu Dievas kai kuriuos paskyrė Bažnyčioje pirmiausia apaštalais, antra — pranašais, trečia — mokytojais; paskui eina stebuklų darymas, po to gydymo dovanos, pagalbos teikimas, vadovavimas, įvairių kalbų dovanos" (I Kor 12, 28). O laiške Efeziečiams rašo: "Vadinasi, jūs jau nebesate ateiviai nei svetimi, bet šventųjų bendrapiliečiai ir Dievo namiškiai, užstatyti ant apaštalų ir pranašų pamato" (Ef 2,19-20).

Pirmųkštėje Bažnyčioje jie atliko pirmaisiais dviem amžiais didelę pranašų tarnybą: Dievo įkvėpti kalbėdavo jo vardu, mokydavo, ragindami, įspėdami tikinčiuosius, guosdami persekijuojamuosius, galingu žodžiu ir ateities įspėjimu liudydami, kad Jėzus yra Viešpats Kristus, t.y. Dievo Sūnus, Išganytojas.

Vėliau pranašų buvo mažiau. Prie to prisidėjo klaidingų pranašysčių skelbimas, gnosticizmas ir montanistų sektos pranašiškos dovanos perdėtas vertinimas bei piktinaudojimas. Tačiau ir vėlesniais amžiais netrūko pranašiška galia apdovanotų tikinčiųjų. Beveik visi vienuolių ir kongregacijų steigėjai buvo tokie žmonės.

DABARTINĖJE BAŽNYČIOJE

Mes žodžiu "pranašas" visuomet suprantame tokį žmogų, kuris atspėja ateitį, nusako būsiančius įvykius. Tačiau Šv. Rašto ir bažnytinėje kalboje šis žodis vartojamas daug platesne prasme. Ateities išpranašavimas laikomas tik ženklu, kad tas žmogus tikrai kalba Dievo įkvėptas ir apie Dievo norėtus dalykus. Bet svarbiausias pranašo uždavinys — liudyti Dievą, jo valią, Jėzų Kristų, jo mokslą ir jo darbus. Pranašu vadinamas tas, kuris skelbia Kristaus mokslą ne tik žodžiu, bet ir savo gyvenimu bei pavyzdžiu. Tai yra prieinama kiekvienam pasauliečiui. Kiekvienas krikščionis turi šią pareigą. Kiekvienas turi pareigą plėsti ir tobulinti Kristaus įsteigtą karalystę savo aplinkoje, šeimoje, įmonėje, mokykloje ir t.t. Atsiradus tinkamai progai, jis turėtų skelbti linksmąją naujieną (t.y. evangeliją), aiškindamas apie Kristaus meilę, apie jo įsteigtą Bažnyčią ir pan.

Pagal anksčiau minėtą II Vatikano susirinkimo dokumentą, pasauliečiai dalyvauja Kristaus pranašiškoje galioje, liudydami Dievą ir Kristų įvairiausiais būdais, pvz.: uoliai ir sąžiningai dirbdami; maloniai, kantriai ir kaip galima tobuliau atlikdami savo tarnybos pareigas; stengdamiesi vis tobulėti savo profesijoje ir t.t. Tai yra Kristaus mokslo liudijimas, nes Kristus liepia sąžiningai padėti artimui.

Šv. Paulius laiške Korintiečiams sako: "Kiekvienas iš Dievo turi savo dovaną, vienas šiokią, kitas kitokią" (I Kory,7). Galima taip pat sakyti, kad kiekvieno žmogaus profesija ar užsiėmimas yra jam tokia Dievo dovana, jo pašaukimas. Dievas nori, kad žmogus ta dovana jį garbintų, jam ir artimui tarnautų ir pats taptų laimingas. Tame

pašaukimo darbe žmogus pasinaudoja ir Šv. Dvasios dovanomis: protingumu, išmintimi, mokslu, patarimu, tvirtumu... Tai ypač reikalinga darbuose, apimančiuose platesnius gyvenimo ir veiklos barus. Tad reikėtų stengtis persunkti profesinį, ekonominį, kultūrinį, politinį ir bet koki kitokį bendruomeninį gyvenimą žmogaus asmens ir jo pagrindinių teisių vertinimu aukščiau už viską. Visur reikia teisingumo, solidarumo, artimo meilės.

LIUDYTI VILTĮ IR POMIRTINI GYVENIMĄ

Visose tose Dievą, Kristų ir Evangelijos jėgą liudyti padedančiose dorybėse ir dovanose yra *žymus pranašiškas elementas*, liudijantis krikščioniškąją viltį ir busimąjį pomirtinį gyvenimą — tobulą tos vilties išsipildymą. Mat, pasaulietis katalikas, protiningai, išmintingai ir sąžiningai atlikdamas savo pareigas, parodo kitiems, kad jis turi viltį, jog tokiu būdu padės jiems siekti gėrio ir vengti blogio. Tuo pačiu jis parodys kitiems ir pomirtinio garbingo gyvenimo viltį. Daugelis aplinkinių žmonių pastebės, kad kiti to kataliko uolių, sąžiningų ir didelių pastangų nepastebės, dažnai neįvertins, tad jie supras, kad jis turi viltį, jog už visa tai bus atlyginta amžinajame gyvenime.

Ir tuo labiau ta viltis švies ir kris į akį kitiems, kuo labiau tas žmogus turės kovoti su savo paties silpnybėmis, su nepalankiais, blogais ir sumaterialėjusiais darbo ir visuomeniškos veiklos bendradarbiais, su vilionėmis į apsileidimą ir nesąžiningumą, į vienkį ar kitokį kitų išnaudojimą darbe, tarnyboje, bendruomeniškoje veikloje. . .

Pagal anksčiau minėtą II Vatikano susirinkimo dokumentą, pasauliečiai katalikai yra pajėgūs dar našiau dalyvauti Kristaus pranašo galioje kai kuriose gyvenimo srityse.

Vedybinaime ir šeimyniniame gyvenime "būti vienas kitam bei vaikams tikėjimo ir Kristaus meilės liudininkais. Krikščioniškoji šeima yra ir mokykla saviesiems, ir apaštalavimui bei garsiai skelbia ir dabartinės Karalystės dorybes, ir busimojo gyvenimo viltį. Savo gyvenimu ir pavyzdžiu ji pasmerkia

nuodėmės pasaulį ir apšviečia tuos, kurie ieško tiesos".

Tiesiogiai dalyvauti mokymo ir kitokiame evangelizacijos darbe, padedant dvasiškams, pvz. katekizacijoje, jaunavedžių paruošime moterystės sakramentui, jaunimo bei suaugusiųjų draugijose ir pan.

Kai trūksta dvasiškių arba kai jie yra siaučiančio persekiojimo trukdomi, perimti kai kurias jų pareigas, pvz. vadovauti žodžio liturgijai, dalinti Komuniją, krikštyti, padėti jaunavedžiams atlikti moterystės sakramento apeigas.

PRANAŠAVIMO CHARIZMA

Prie įprastinės dovanos dalyvauti savo pranašystės galioje Kristus per Šv. Dvasią prideda kai kuriems asmenims dar ypatingą dovaną — pranašavimo charizmą. Turintieji šią dovaną kartas nuo karto gauna Dievo įkvėpimą pasakyti jo vardu žmonėms didesnės ar mažesnės reikšmės dalyką įvairiuose susibūrimuose, susirinkimuose, konferencijose, kongresuose. Tokių žmonių paskutiniaisiais dešimtmečiais vis daugiau pasirodo Katalikų Bažnyčioje, pvz. charizmatinio atsinaujinimo dalyvių tarpe.

Kaip jau minėta, šv. Paulius rašė, kad pirmą kartą Bažnyčia buvo pastatyta ant apaštalų ir pranašų pamato. Tokių pranašavimo ir kitokių charizmų turinčių žmonių tikrai reikia ir mūsų laikų Bažnyčiai. Jie padeda Bažnyčiai atsinaujinti, tapti ženklu ir gyvu vienybės bei taikos centru tikintiesiems, o netikintiesiems — išganymo sakramentu.

Jie taip pat palaiko paskiruose katalikuose ir Bažnyčioje gyvąją dvasią, išmuša iš laikymosi vien raidės, rutinos, atgyvenusių formų. Jie šaukia į vidujinį atsinaujinimą ir išorines reformas, naujus kelius ir uždavinius.

Be abejo, jie gali perdėti ar skelbti klaidinančias pranašystes. Jau Paulius, tai pastebėjęs, rašė, kad pranašystės turi derintis su paskelbtosiomis tikėjimo tiesomis ir būti naudingos Bažnyčios statymui, t.y. palaikymui, plėtimui, atsinaujinimui.

Spręsti apie pranašysčių tikrumą, deramą jomis ir kitomis charizmomis naudoji-

JONAS BILIŪNAS (1879-1907)

JONAS MIŠKINIS

Kovo 3 d. sukanka 100 metų nuo mūsų žymaus rašytojo Jono Biliūno gimimo. Jis gimė Ukmergės apskr., Anykščių valsčiuje, Niūronių kaime. Mokėsi Anykščiuose ir Mintaujos gimnazijoje, iš kurios už cerkvinį maištą buvo pašalintas. Negalėdamas grįžti atgal, įstojo į Liepojos gimnaziją, kurią baigė 1899 metais. Platino uždraustus lietuviškus raštus, skaitė referatus, paskaitas ir aktyviai dalyvavo pirmajame lietuvių spektaklyje "Amerika pirtyje". 1900 m. įstojo į Dorpatą (Tartu) universitetą, klausė gamtos, ekonomijos ir socialinių mokslų. Neilgai jam teko ten studijuoti, nes prasidėjo studentų tautinis sąjūdis, ir Biliūną iš universiteto pašalino. Jis išvažiavo į Šiaulius ir vertėsi pamokomis. Bendradarbiavo "Darbininkų balse" Jono Gražio slapyvardžiu. Vėliau smarkiai kovojo su sulenkėjusiais dvarininkais ir nutautusiais bajorais. Atgal į universitetą nebuvo priimtas. Neturėdamas kitos išeities, išvyko Vokietijon ir stojo į

mąši, kaip skelbia II Vat. susirinkimas, priklauso tiems, kurie Bažnyčiai vadovauja. Jiems ypač dera negesinti dvasios, bet ištirti ir pasilaikyti, kas gera (plg. 1 Tėš 5,12,19-21).

Baigiant trumpai galima pasakyti, kad tiek tikėjimo išlaikymas, tiek Bažnyčios atsinaujinimas ir išsilaikymas, tiek žmonijos išsigelbėjimas iš materializmo, bedievybės ir gresiančio karo sunaikinimo reikalauja labai stiprios pranašiškos pasauliečių veiklos. Jie savo liudijimu, įgyvendinimu Kristaus mokslo ir meilės, savo mokymu ir žodžiu šaukia savuosius ir netikinčius prie Dievo, šaukia į pasitaismą, atsakomingumą prieš visų Kūrėją Dievą, rodo kelią į išsigelbėjimą, susitaikymą, vienybę, taiką ir solidarumą. Kiekvienas katalikas turi pasiklausti, koks yra jo liudijimas, kiek sąmoningai ir ryžtingai jis dalyvauja šioje veikloje.

Leipcigo aukštąją mokyklą komercijos studijoms. Bestudijuodamas labai susidomėjo literatūra, todėl metė komerciją ir 1904 m. išvyko į Šveicariją. Zuericho universitete studijavo literatūrą ir dailę. Studijuodamas rašė savo išgyvenimus, vaizdelius. Tuo metu gimė žinomos jo apysakos: "Liūdna pasaka", "Ubagas", "Brisiaus galas" ir kt.

Biliūnas buvo silpnos sveikatos — sirgo džiova. Ligos kamuojamą, nutraukė studijas ir grįžo Lietuvon. Gydytojai patarė važiuoti gydytis į Juodosios jūros pakrantę, į Jaltą, bet kelionei neturėjo lėšų. Kurį laiką gyveno tėviškėje ir Kačerginės vasarvietėje. 1905 m. išvažiavo į Zakopanę Karpatų kalnuose.

LITERATŪRINIS PALIKIMAS

Jonas Biliūnas rašė gražia ir vaizdžia kalba daugiausia iš darbo žmonių gyvenimo. Jo kūriniuose atsispindi ryškus žmoniškumas. Gaila, kad jo literatūrinis palikimas nėra gausus: 25 prozos gabalėliai ir keliolika eilėraščių. Neilgas buvo ir jo kūrybos laikotarpis, tik 5-6 metai. Vis dėlto Biliūnas užima žymią vietą mūsų literatūroje.

Rašytojo kūriniai yra jo asmenybės spinduliavimas. Nesvarbu, ar didesnę, ar mažesnę tų spindulių kiekį rašytojas paskleidžia, svarbu tik tai, kad jie skaitytoją apšviestų ir šildytų. Kiekvienas jo atskiras kūrinėlis palieka konkretų išbaigtą vaizdą. Kiekvienas kūrinėlio fragmetnas, lyg piešinys, atgyja prieš skaitytojo akis. Biliūnas nesistengia savo kūriniuose įrodyti vieną ar kitą idėją, jis tik stengiasi skaitytoją nuteikti savo keliamos idėjos naudai. Jo kūriniai — tai kasdieninės tikrovės reiškiniai, pro kuriuos žmogus praeina, nepastebėdamas jų tragiškumo. Tik sumanaus rašytojo plunksna parodo žmogui visą jų nuogybę.

Biliūnas buvo prieškarinio patriarchalinio kaimo lietuvių tautos vaikas. To kaimo, kuris dar tebegyveno šimtmečiais susiklosčiusia lietuviškąja buitimi, kurio dar nebuvo

nusiaubusi karo šmėkla, kuris dar nebuvo persunktas miesčioniškom dainuškom. Vargingi mokslo metai ir miestietiška aplinka brendimo metu jį buvo atitraukę nuo gimtojo kūrybinės galios šaltinio, bet stipri ir ieškanti asmenybė greit susirado savo tikrąjį kelią. Jo apsakymėliai savo siužetu ir filosofija glaudžiai susieti su Lietuvos kaimo anuometiniu gyvenimu, su lietuviu dvasia. Biliūnas mokėjo pažvelgti į lietuvių sielos gelmes, parodydamas ją savo raštuose visu ryškumu. Ne kaimo tipus jis aprašinėjo, bet ieškojo lietuvyje amžinųjų idėjų, bendrų visai žmonijai, ir rodė, kaip jos prasilausios pro lietuvių sielą.

AMŽINOSIOS IDĖJOS

J. Biliūno literatūriniame palikime tikrovė atvaizduota iš įvairiausių pusių. Pavyzdžiui, apsakymėly "Nemunu" blykstelėja padoriųjų žmonių panieka nelaimingai paklydusiai mergaitei. Vaizdelyje "Jonukas" atskleidžiama rūsti vargšo lietuvių tikrovė, kai jis jau nuo šešerių amžiaus metų eina pas svetimus žmones duonos pelnytis. Kūrinyje "Vagis" sprendžiama žmogaus sąžinės problema. Ukaininkas, gelbėdamas savo turtą, užmuša ginkluotą plėšiką burlioką, kuris vedėsi iš tvarto jo mylimą arklį. Kitaip sutrukdyti vagystės jis negalėjo, nerizikuodamas savo gyvybe. Kunigas per išpažintį jam nuodėmę atleidžia. Ir žemiškasis teismas tikrai jį išteisintų. Tačiau žmogus, nors visaip save bando pateisinti, ramybės neranda. "Visą gyvenimą tas kirminas graužia man širdį. Ir nežinau dabar, ką pasakys man Visagalis". Taip lietuvis yra jautrus Dievo įsakymui "Nežudyk".

Apsakymėlyje "Lazda" aptariama atleidimo dorybė. Buvęs baudžiauninkas savo pastogėje priglaudžia buvusį dvaro prievaizdą, pono be globos paliktą, ir priima iš jo lazda, kuria pats seniau buvo nekaltai sumuštas.

Vaikų nedėkingumą savo tėvams atvaizduoja "Ubage". Kai Šekspyro karalius Lyras svaido prakeikimo žaibais ir dega kerštingu pykčiu savo dukterims, tai Biliūno Petras Sabaliūnas, viską atidavęs sūnui ir jo

iš namų išvarytas, susikaupęs neša savo kančią ir randa savyje galios dar ir kitam paguosti. Imdamas iš svetimų rankų pirmąją duonos riekę, jis stengiasi paguosti ligonį, kurį laiko nelaimingesnį už save. Žmogaus nedėkingumą ne tik savo artimui, bet ir savo ištikimiesiems padėjėjams gyvuliams Biliūnas iškelia savo nuostabiai gražiam vaizdelyje "Brisiaus galas". Žodžiu, visos šios vadinamosios "amžinos idėjos" Biliūno yra įvilktos į konkrečias lietuviškosios tikrovės formas. Dėl to jos mums atrodo tokios naujos, niekad nesenstančios.

Biliūnas buvo vienas iš tų šimtaprocenčių lietuvių tautos atgimimo idealistų, kurie gyveno ir mirė dėl idėjos ir kurių, deja, vis rečiau ir rečiau šiais laikais pasitaiko. Jis, džiovos alinamas, važinėdamas po gydėklas, neišleidžia iš rankų plunksnos. O kai plunksna jau ima iš rankų kristi, jis savo kūrinius diktuoja žmonai, nes numano, kad dar turi daug savo tautai pasakyti. O Biliūnas buvo toks rašytojas, kad galėjo ne tik savo tautai, bet ir pasauliui daug pasakyti. Tie negausūs jo palikti apsakymėliai sudaro vienus gražiausių lietuvių literatūros puslapių.

Tai, ką Biliūnas mums paliko, yra tik pati jo kūrybos pradžia. Vos 28 metų sulaukęs, rašytojas amžinai nutilo. Jis mirė 1907 m. gruodžio 8 d. ir buvo palaidotas Lenkijoje, Zakopanės kapinėse. Iš ten jo palaikai 1953 m. buvo perkelti į Lietuvą ir palaidoti netoli jo tėviškės esančiame piliakalnyje, įvykdant testamentinę vieno jo eilėraščio mintį:

Kai numirsiu, man pakaskit
Ant Šventosios upės kranto,
Kad matytų kapas sodžių,
Kūdikėlis kur užaugau.
Kad girdėtų tą dainelę,
Motinėle kur dainavo,
Kai ant kelių mažą migdė
Ar lopšy mane lingavo.

• Vietnamo vienintelis katalikų kardinolas Joseph Trin Nhu Khuen mirė sulaukęs 80 m. amžiaus. Sirgo plaučių uždegimu.

KAI KURIOS DIEVO PROBLEMAS

ANTANAS SAULAITIS, S.J.

Pirmiau vis būdavo stengiamasi įrodyti Dievo buvimą ir jo skirtingumą nuo žmogaus nepastovaus būdo: Amžinoji Tiesa, Pirmoji Priežastis, Visatos Kūrėjas, Pilnoji Esybė. Tiek įsitikinę buvo Jėzaus bendramžiai Dievo skirtingumu, kad palaikė erėzija jo pastangas parodyti savo (žmogaus) labai glaudų ryšį su tuo pačiu Dievu. Ligi šių laikų vengėme sakyti, kad pats Jėzus augo, brendo, išmoko, nors visa tai Naujajame Testamente liudininkų pasakyta; galima manyti, kad jeigu Jėzus verkė, juokavo, pyko, gailėjosi, nustebo, atsiduso, kentėjo ir mirė, tai jis galėjo ir išmokti skaityti, pasimokyti staliaus amato, išmokti bent dvi kalbas ir panašiai. Psalmių autoriai žmogiškai apie Viešpatį kalba, priskirdami jam žmogaus jausmus, rūpesčius. Mūsų Rūpintojėlis taip pat rūpinasi žmonių problemomis, nors Kristus jau prisikėlė ir niekuomet nebekentės.

Tuo atveju būtų galima sakyti, kad ir pats Dievas turi problemų, nors jo patirtis labai didelė, išsami, rūpestinga. Gal kai kur reikėtų Jėzaus Kristaus Tėvą ir mūsų Tėvą palyginti su tėvu ar motina žemėje, kurie jo tėvystę įgyvendina savo vaikučiams. Visų tėvų problemos, atrodo, panašios. Gal taip būtų lengviau suprasti Dievo veikimą, kai skundžiamės jo lėtumu ką nors atlikti, jo besąlyginiais reikalavimais, jo begalinėmis pastangomis žmogų kurti ir palaikyti, jo tylą mūsų maldų ir atodūsių metu.

Kai kurie teologai ir religijos stebėtojai mano, kad visas "Dievo mirties" sąjūdis išsprendė vieną Dievo problemą bent kuriam laikui, nes sąjūdis ar jo šaknys nebuvo tiek ateizme, kiek pastangose atrasti tyrą santykį su Dievu, kurio nebūtų galima piktnaudoti. Piktam, prievartai ir nežmoniškumui atremti "Dievas" arba geriau pasakius toks santykis tarp žmogaus ir Dievo palaidotas. Gal ne taip lengvai kariai ar karų organizotojai užsidės sagtį "Gott mit uns" (Die-

vas su mumis). Įdomu, kad tikrų ir nuoširdžių santykių su Dievu ir tų santykių liudijimu kitiems pagrindas yra žmoniškumas, kiek įmanoma panašesnis į Kristaus gilią ir jautrią žmogystę, nes Kristaus reikšmingiausia žymė, kuria jis panašiausias į savo Tėvą, turbūt buvo jo gerumas ar dosnumas, o ne griežtumas, kietumas, (žmonių supratimu) teisingumas, ypač kad Dievo tiesa (geriau išvertus, ištikimybė) žmogų laisvina, o ne varžo.

Dievo problemas galima išvesti iš paties Jėzaus problemų ne tik su savo priešais ar jo netikinčiais, bet ir su apaštalais bei kitais mokiniais. Pirmoji būtų — kad jis nesuprastas. Jėzus (ypač Morkaus evangelijoje) po stebuklo pagrasina, kad niekam nesakytų — ne dėl to, kad dar labiau garsintų lyg paslaptį išgirdęs asmuo, bet kad jo karalystės nesuprastų klaidingai. Nėra suprastas ir įstatymo ar įsakymų atžvilgiu: Jėzus kalbėjo prieš įstatymo (be širdies) tuštumą ir tuo pačiu apie įstatymo įvykdymą, o ne paneigimą ar panaikinimą. Ir dar šiandien dažniau krikščionių aplinkoje girdime artimo meilės įstatymą Senojo Testamento žodžiais "Mylėk savo artimą kaip pats save", vietoj Naujojo Testamento žodžiais "Mylėkite vienas kitą, kaip aš jus mylėjau". Tie patys įvykiai su apaštalais ar užklausėjais, ypač Jono evangelijoje simboliškai sustatytieji, pasikartoja mūsų vidiniame gyvenime šią dieną: kokia ilga aklojo (Jono 9 skyrius) kelionė, iki kol jis galėjo išpažinti Jėzų savo Viešpačiu! Sunku suprasti asmenį, kurį kasdien sutinkame ar dešimtimis metų kartu gyvename, o tuo labiau Dievą, "kurio niekas niekad nėra matęs". Tėvai vaikams ir vaikai tėvams sako: "Tu manęs nesupranti". Ar tai galėtų būti ir Dievo Tėvo problema? Nebegalėdamas žmogui per patriarchus bei pranašus išaiškinti savo meilę ir būti suprastas, pasiuntė savo vienatinį Sūnų. Jeigu šiaurės Dievo link, gal nesupratau jo ir jo pastangų?

Kita Dievo problema labai paprasta ir kiekvieno tėvo, motinos išgyventa. Didesnė patirtis suaugusiam aiškiai rodo, kur pavojus, klaida, klystkelis, o kiekvienas vaikas turi pats išmokyti apie ugnį, mašinų judėjimą, blogus draugus, draugystę, ištikimybę. Iš aukščiau ar toliau matydamas, daugiau patyrimo turintis įžiūri išeitis ir galimybes, kurios nuo jaunesnio ar arčiau esančio akių slepiasi. Net ir patarėjams (counselors) sakoma, kad vienas pagrindinių uždavinių yra padėti klientui įžiūrėti daugiau progų ir išiečių iš tariamo akligatvio. Pagalbos ranka gali būti ištiesta iš rytų, o žmogus težiūri į vakarus, susiaurindamas Dievo veikimo lauką. Būdami vaikai, gal dar ir dabar pasitikime ir jaučiame angelo sargo globą (Sena jame įstatyme angelas yra Dievo veikimo apraiška) pavojuose. Viešpats ieško įvairių būdų mus paveikti, kai ribotai įžiūrimė.

Tylos klausimas santykiuose su Dievu taip pat labai aktualus. (Užtai pamaldose privalomos tylos valandėlės prieš atgailos maldą, po Komunijos, užtai mūsų jaunimo stovyklų vadovai stengiasi ugdyti ramias valandėles programoje). Maži vaikučiai mokomi, kad "tyla yra, kada Dievas kalba", kad ir požeminame traukinyje ar prie moderniausių plokštelių ar viduryje didžiulio baltaus — tada, kada žmogaus širdis tyli. Knygose apie maldą vėl labai pabrėžiama, kad tyla yra atidumas, klausymasis visu savimi, budėjimas. Sunku Dievui įsiskverbti, kai žmogus lyg mėgėjų radijo naudotojų pripildytas žodžiais ir kalbėjimu. Kaip nelaimės greitkelyje ištiktam (ar mūsų laikais kelių naudotojų telefonų tinkle) sunku prasiveržti. Kas stengiasi susikaupti, žino, kiek ilgai trunka viduje nutilti ir nurimti.

Kaip šeimoje, taip ir santykiuose su Dievu iškyla pasitikėjimo klausimas. Nuo mažens vaikas kovoja, kad jo tėvai juo pasitikėtų, o tėvai — kad vaikas pasitikėtų jų nuoširdžia ir gero linkinčia meile. Čia žmogiškasis palyginimas gal labiau negu kitur suklaidina. Žmogus žmogui sako: "Jei būsi geras, gausi saldainių ar galėsi eiti į kiną ar paimti automobilį". Tada pasitikėjimas kito ištikimybėje ar tiesumu auga, bręsta, klestėja.

Tuo tarpu iš Dievo pusės patikimumas ar ištikimybė yra visuotinė ir nesąlyginė: "Net ir jeigu motina užmirštų savo vaiką, aš jūsų neužmiršiu". Jis tiek pasitikėjo, duodamas žmogui gyvybę, dar nematęs, ką tas asmuo suaugęs darys ar nedarys. Gyvybę teikianti meilė buvo sąlygiškai ištikima. Ar ji pasikeičia, kai žmogus pradeda jausti ir protauti? Kaip sunku tikėti, kad Dievas mūsų nepastatys, ar ko nors nenusuks, ar mūsų nenuskriaus, kaip mama, kuri žada nupirkti žaislą, o paskui sako: "Vėliau!" Tai Dievo problema būtų, kad jam sunku žmogų savo ištikimybėje įtikinti tiek, kad žmogus galėtų save jam pavesti ir su Dievu išsikalbėti. Paimęs žmogų už vieno piršto, ar kelių galvos plaukų ar net už rankos, negali žmogaus taip apsukti, iškelti, prispausti, kaip turėdamas savo glėbyje visą žmogų. Tada skundžiuosi, kad Dievas man nepadeda.

Psalmėse maldininkas šaukia: "Kodėl taip delsi, Viešpatie, skubėk man padėti". Jėzus gailestingąjį tėvą sūnaus palaidūno palyginime vaizduoja bėgantį sūnaus sutikti. Prieš keliolika metų protestantų teologas klausė knygos pavadinimu: "Ar tu bėgi šalia manęs, Jėzau?" (gal reikėjo taip pat klausti, ar aš bėgu su Tavimi, Jėzau?). Viena pagrindinių Dievo problemų yra žmogaus lėtumas vystytis, bręsti, įsitikinti, tikėti. Jeigu atrodo, kad Dievas neskuba, gal pats nesistumiu pirmyn?

Paskutinė Dievo problema, kurią reikėtų bent trumpai paminėti, yra žmogaus atsiminimai. Kaip suderintume šiuos du dalykus? Tikėjimas mus moko, kad Dievas atleidžia pilnai, visai, kad nelieka daugiau juodos dėmės sieloje, kad galime tyra širdimi priimti sakramentus. Ižeidę Dievą, kaip mūsų laikais nuodėmę vadinome, neturime kaip atsisteisti, jeigu jo gailestingumas nebūtų visuotinis. Jam ta nuodėmė nebeegzistuoja, jos nebėra (kitai nebūtų atleidęs pilnai). Antra vertus, žmogus linkęs sau ir Dievui priminti ne savo žmogišką stovį (nuodėmingą, silpną, pagalbos reikalingą), bet minėti ir griaužtis dėl dalykų, dėl kurių Dievas nesuka galvos, jam iš naujo viską priminti dalykiškai, dėmesį kreipti ne

KOKIOS KLIŪTYS MOTERIMS TAPTI KUNIGAIS?

Stasys Yla

Į šį klausimą galima rasti įvairių atsakymų. Gal įdomiausi pačių moterų.

Viena ponia išgijo viešbutį šiltoje kurortinėje vietoje. Jos klientės buvo daugiausia moterys pensininkės, ieškančios gero klimato. Padirbėjusi su jomis metus, ponia rado atsakymą ir į mūsų klausimą:

— Moterys neklauso moters kasdieniniuose dalykuose, nepripažįsta jos autoriteto, tai kaip jos klausys dvasiniuose dalykuose, nuo kurių priklauso jų sielos gerovė?

Kita ponia nuvyko pas trapistus. Buvo sužavėta jų giedojimo, susikaupimo mišių metu. Grįžusi pasakojo:

— Dabar man aišku, kodėl moterys negali būti kunigais. Moteris niekad negalėtų būti prie altoriaus taip susitelkusi ir užmiršusi save. Jai vis būtų svarbu, kaip ji atrodo, ką apie ją galvoja kiti.

Bet yra ir kitokių atsakymų. Sakoma, kad Kristus ketinęs ir moteris rinkti apaštalais. Galvojęs parinkti iš pačių geriausių: Lozorius seserį Mariją, Salomę ir kitas. Kai apie tai sužinojo Petras, griežtai pasipriešino:

— Viešpatie, — tarė jis, — ar neužtenka, kad į kunigus parinkai mus, žydus. Juk tu pažįsti didelį žydų uolumą. Bet kas bus, kai pridėsi dar ir moteris? Tada, Viešpatie, pasiimk tuos dangaus karalystės raktus, kuriuos man žadėjai. Dangus netalpins žmo-

į Dievo gailestingumą, bet į savo nuodėmę ar klaidą. Ar nebūtų tiksliau, kad atleistos nuodėmės (ar nuodėmingos laikysenos) vaisius būtų tik žmogaus sąmonė, kad jis silpnas ir reikalingas Dievo gyvybės, vietoj to ilgo sąrašo, kurį šv. Petras tikrins prie dangaus vartų, sąrašo, kurio net Dievo begalinė meilė ir pastangos negali nutrinti?

Dar viena Dievo problema būtų jo vardu tariami žodžiai, bet netinka po šio straipsnio tos minties toliau vystyti.

nių, kuriuos moterys-kunigai savo neribotu uolumu suvarys prie dangaus vartų. Kas spės juos visus patikrinti, suregistruoti?

Viešpats, išgirdęs Petro susirūpinimą, susimąstė.

— Skubėti nėra ko, Petrai. Užteks žydu vyrų, kurie padarys pradžią. O paskui ateis nežydai, veiks dar lėčiau, ir tu be vargo spėsi ateinančiuosius priimti į dangų. ..

KALBOS PIKTŽOLĖS

K. J. N.

Sena arabų patarlė sako: "Geriausioji kalba — santūri kalba, apgalvota kalba. Kai tu kalbi, tavo žodžiai turi būti geresni už tylėjimą". Tačiau mūsųose dar ne visi ir ne visuomet paiso šio išmintingo senovės pamokymo. Pasiklausę žmonių pokalbių darbe, namuose, gamtoje ir kitur, išgirstame "necenzūriškų" žodžių, nestinga "stiprių" žodelių ir šeimoje, besibarant tėvams. Piktina tai, kad ir aukštąjį mokslą baigusieji tautiečiai įterpia vieną kitą "riebų" žodelį. Būdami korektiški, kol neišlenkia taurelės, vėliau jie ginčo metu vietoj argumentų ar "apipavidalindami" įvairias istorijas bei anekdotus, pasitelkia vulgarius, beprasmiškus žodžius. Besiklausantieji dažnokai liberaliai priima tokį storžievių elgesį, kartais net atsakydami tuo pačiu.

Tokių žmonių skurdžiame žodyne keiksmažodžiai pagaliau tampa kasdieninės kalbos dalimi. Joks stipresnis jausmas: susižavėjimas, pasipiktinimas, džiaugsmas ar neviltis — neapsieina be "stipraus" žodžio.

Iš kur mūsų kalboje atsiranda piktžolių, kas jas platina?

Ne paslaptis, kad dažniausiai keiksnvoja vyrai. Sugedo mašina ar sulūžo instrumentas, ar negavo algos pakėlimo, dažnas šias nesėkmes sutinka burnodamas. Toks tautietis neboja keiksnoti ir girdint darbo drau-

STEPHEN PHILLIPS

Iš moderniosios anglų poezijos (Marpessa)

IDAS MARPESSAI

*Jeigu tave myliu, tai ne vien tik dėl tavo kūno,
perkrauto viskuo, kas yra saldu pasaulyje.
Jis — sklidina taurė gėlių kvapo birželyje;
balčiausioji rožė, kvepianti gyvenimo naktį. . .
Ne, ne vien tiktai dėl tavo kūno;
ne dėl jaudinančių linijų ar tavo pražūtingų plaukų tave myliu.
Ir ne dėl tavo veido, kuris tikrai gali iššaukti senų miestų invazijas;
ne dėl tavo šviežumo, kuris palengva sėlindamas apgaubia mane keistu
Bet todėl, kad begalybė ilsisi ant tavęs. {miegu. . .
Tu esi pilna šnabždesių ir šešėlių.
Tu pasakai man, ką jūra taip ilgai neįstengė pasakyti uoloms;
esi tai, ko vėjai nepajėgė man ištarti;
apie ką tylinti naktis užsimena širdžiai.
Tavo balsas — muzika, girdėta jau prieš gimstant.
Ir veidas tavo atsimintas iš kitų pasaulių.
Už jį buvo mirta, tik nežinau kada;
jis buvo apdainuotas, tik nežinau kur.*

gams, žmonai, vaikams. Neatsilieka kartais ir moterys. Šių šeimų liudininkai — vaikai savo įspūdžius perduoda draugams. Teko matyti tokį vaizdą: šešerių metukų Arvydėlis, užpultas pikto šuns, pabėrė keiksmazodžių seriją. Sugėdinus berniuką, jis papasakojo, kad tokius žodžius girdėjęs iš tėvelio, šiam supykus ant mamytės. Arvydėlis aiškino, kad tai "pikti" žodžiai ir juos galima vartoti supykus ant ko nors.

Norint kovoti su šia nemalonia ir gėdinga yda, visų pirma būtina kiekvienam žmogui kontroliuoti save. Nebijoti perspėti besiplūstantį draugužį, bendradarbį ar net viršininką.

Pašnekovo pavartotiems keiksmazodžiams priešpastatykime taiklius liaudies priežodžius, patarles, šmaikščius sąmojus, kurie geltų, o ne įžeistų, kaip yra kalbėjęs

Boccaccio: "Sąmojai iš esmės turi būti tokie, kad kąstų jie klausytoją kaip ėriukas, o ne kaip šuo, nes jeigu sąmojis kąstų kaip šuo, būtų jau nebe sąmojis, o storžievybė".

Kartais keikiasi ir vaikai, kurie savo šeimos keiksmų negirdi. Užkirsti kelią šiai keiksmų epidemijai turėtų mokyklos, jaunimo organizacijos. Pravartu būtų pagalvoti ir apie retorikos, estetikos pamokas vidurinėse mokyklose, lituanistinėse mokyklose irgi būtų galima pusvalandį ar kitą tam reikalui pašvęsti.

Neužmirškime, kad necenzūriškų žodžių vartojimas rodo kalbėtojo minties skurdomą, žemą vidinę kultūrą. Turėkime savigarbos — įsižeiskime, parodykime, kad mums nemalonu bendrauti su keikūnais. Manau, ne vienas, pajutęs, jog yra smerkiamas, net vengiamas, laiku susipras.

*Jame visas nuostabumas viliojančių vakarų ir liūdnų jūros horizontų;
šalia tavęs aš įžvelgiu i kitus laikus, kitas šalis;
į gimimus praeityje; į gyvybę, esančią daugelyje žvaigždžių.
Marpessa, groži vienišas ir tyras,
kaip žvakės liepsna šioje tamsioje šaly pasaulio.
Sielvartas mano esi, ir ankstyvoji šviesa, ir muzika mirštanti.*

o

MARPESSA APOLLUI

*Bet jeigu aš gyvensiu su Idas, abu klestėsime ranka rankon žemumose;
kvapuose atvirų laukų ir iš visų pusių apsupti taikaus ūkio triukšmo;
ir stebėsime, kaip pastoraliniai laukai dega besileidžiančioj saulėj.
Ir jis man duos aistringus vaikus,
ne dievačius, o ne, kurie žiūrėtų į mane iš aukšto,
bet judrius kūnelius ir mažas širdis, kurios klysta. . .
Ir naktį aš miegosiu šalia jo;
sapno išgąsdinta, paliesiu jo ranką ir jausiuosi esanti saugi.
Arba kokios nors šventės proga vaikščiosim abu apšviestomis miesto
Ir spūstyje žmonių paėmusi jo ranką jausiuosi arti... {gatvėmis.
Ir taip gyvensime.
Ir nors praeis pirmasis saldus meilės įgėlimas, saldus jis kaip nuodai!
Ir nors jaunystė su savo švelniais ir ekstravagantiškais žavesiais bus
tas pirmas slaptas pabučiavimas prieblandoj gyvatvorės, {prabėgusi,
beprotiškas atsiveikinimas pakartotas vėl ir vėl prabėgs. . .
Po to seks ilga, ištikima ramybė;
graži draugystė, vėjo ir saulės išbandyta —
tarp kasdieninio gyvenimo dulkių patvari.
Ir matydami vienas kito silpnybes, liūdnomis, bet geraširdiškomis akimis
skubėsime vienas kitam atleisti ir vienas kita laiminti.
Ir jeigu turime eiti senyn, sensime kartu — Idas ir aš.
Ir jis nepasigės to mano grožio.
Ir akys, į kurias per daug giliai jis įžvelgė, neatrodys jam išblėsusios.
Praeinančių metų nesigailėsime, kurie švelniai lenkia mus prie žemės
ir kreipia veidą bei žvilgsnį į būsimus namus. . .
Brangūs venas kitam, švytinčiomis šypsenomis pasipuošę, sėdėsime prie
rišami bendrų skausmų, bendrų džiaugsmų... {vienas kito,
Turtingi prisiminimais žvelgsime gera širdim i vienas kitą,
kol pagaliau žengsime į žemę, ne be ašarų —
vienas juk turi eiti pirma!
O Dieve, vienas turi eiti pirma!
Po tiek daug metų vieno smūgio abiem užtektų. . .
Vis tiek žengsime į ten, kaip geri draugai,
dėkingi, kad susitikome, palikdami gerą atminimą žemėje.*

Vertė D. S.

Popiežiaus Grigaliaus XIII bula Vilniaus universitetui

Paulius Rabikauskas, S.J.

Jau pereitame straipsnyje minėjome, kad vysk. V. Protasevičius, norėdamas savo įkurtą Vilniaus jėzuitų kolegiją pakelti į universitetą, pirmiausia kreipėsi į popiežių 1576 m. birželio 25 (ne liepos 8, kaip klaidingai nurodyta pereitame straipsnyje) dienos laišku. Tokia jau buvo per šimtmečius nusistovėjusi tvarka, kad popiežiaus autoritetas garantuodavo mokslo laipsnių visuotinį galiojimą. Todėl ne retai pirmąjį universiteto steigimo aktą išduodavo popiežius, ir tik po to karalius ar imperatorius, kiek nuo jų priklausė, tas Apaštala Sosto suteiktas teises patvirtindavo. Šiuo atžvilgiu yra charakteringas Dilingeno (Pietų Vokietijoje) universiteto įsteigimas, įvykęs beveik trejetą dešimtmečių anksčiau negu Vilniuje. Kaip Vilniuje, taip ir Dilingene universitetui fundaciją parūpino vietos vyskupas. Augsburgų vyskupiją, kuriai priklausė Dilingeno miestas, tuomet valdė garsusis kardinolas Ottonas Truchsess'as. Jam prašant, popiežius Julius III 1551 m. balandžio 6 d. pirmas išdavė universiteto įsteigimo bulą. Tik po to buvo kreiptasi į imperatorių, kad jis savo ruoštu patvirtintų popiežiaus jau įsteigtą Dilingeno universitetą. Karolis V 1553 m. birželio 30 dienos dekretu universitetą "imperatorinės galios pilnybe aprobo" ("de imperialis potestatis nostrae plenitudine ... confirmamus, approbamus, rati-

ficamus, autorizamus..."; žr. Th. Specht, *Geschichte der ehemaligen Universität Dillingen*, Freiburg 1902, psl. 22-25 ir 609-615). Turbūt ir vysk. Protasevičius tikėjosi panašia procedūra gauti Vilniaus kolegijai universiteto teises. Tačiau jo padėtis buvo kitokia kaip Augsburgų vyskupo. Kard. O. Truchsessas, kaip ir daugelis kitų Vokietijos vyskupų, buvo drauge Bažnyčios hierarchas ir imperijos kunigaikštis (Fürstbischof), kitaip sakant, savo teritorijoje jis turėjo nuo imperatoriaus priklausomo valdovo teises. Ir pats imperatorius Karolis V buvo ištikimas Bažnyčios reikalų gynėjas. Dėl to pop. Julius III nepateikė jokių reikalavimų ir tuoj pat patenkino Augsburgų vyskupo prašymą.

Kitaip buvo reaguota į Vilniaus vyskupo peticiją. Ką tuomet popiežius vyskupui atsakė, kol kas žinių neturime. Bet visai aišku, kad vyskupas prašytos universiteto privilegijos tuomet negavo; jos reikėjo laukti iki 1579 metų. Nesunku numatyti nudelsimo priežastį. Vilniaus vyskupas nebuvo toks savarankiškas, kad pats vienas, be kitų įsikišimo, būtų galėjęs garantuoti busimojo universiteto pastovų veiksmingumą. Be to, Lietuvoje ir Lenkijoje tuomet nestigo su religija ir jos viešu išpažinimu susijusių problemų. Popiežius vien savo dvasiniu autoritetu nedaug ką būtų galėjęs padaryti. Reikėjo, kad tokiam žygiui, kaip Vilniaus kolegijos į universitetą pakėlimas, pritartų karalius ir atsakingieji valstybės pareigūnai. Kaip rimtai Romoje žiūrėta į preventyvų Lietuvos valdovo, didžiojo kunigaikščio ir Lenkijos karaliaus Stepono Batoro įsipareigojimą, matome iš to, kad vėliau, išduodant bulą, jos originalo atvirkščioje pusėje specialiai pažymėta, jog 1580 m. vasario 8 d. Apaštališkos Kameronos notarui buvo įteikta karaliaus privilegijos autentiška kopija. Šalia tokiu būdu teisinio pagrindo būsimam universitetui sustiprinimo, matyt, pageidauta ir tvirtesnės materialinės bazės. Šiam tikslui vysk. Protasevičius 1578 m. rugpjūčio 23 d. pasirašė naują fundacijos aktą, kurį karalius oficialiai patvirtino iškilmingu diplomu, datuotu 1579 m. balandžio 1 dieną, kurią

jis išdavė taip pat Vilniaus universiteto privilegiją.

Gal kas nors sakys: jei jau karalius davė savo privilegiją, kam dar kreiptis į popiežių? Juk universitetas ir taip jau galėjo teisėtai pradėti savo veiklą. Kad jis iš tikrųjų pradėjo dar 1579 metais veikti, prileidžiama pvz. Liet. enciklopedijoje (XXIV, psl. III), kur tvirtinama, jog vysk. Protasevičius buvęs "pirmasis akademijos kancleris". Tačiau, deja, taip nebuvo. Gavę karaliaus diplomą, Vilniuje visi laukė popiežiaus bulos.

Prašyti popiežių steigiamam universitetui privilegijos buvo anuomet taip natūralu, kad niekam neatėjo į galvą dėl to bent kiek suabejoti. Visiems buvo aišku, kad jėzuitų vadovaujama aukštojo mokslo įstaiga, kurioje buvo dėstoma teologija ir teikiami iš jos mokslo laipsniai, be bažnytinės sankcijos negalėjo nė pradėti veikti. Be to, karaliaus diplomu suteiktos teisės ir privilegijos galiojo tiktai Lenkijos ir Lietuvos teritorijoje, tai yra ten, kur siekė karaliaus valdžia. Išplėsti tas teises per visą Europą, per visą krikščioniškąją pasaulį karalius buvo bejėgis. Tai galėjo padaryti tiktai popiežius.

NAUJAS VYSK. V. PROTASEVIČIAUS LAIŠKAS POPIEŽIUI

Vatikano archyve yra saugomas paskutinis vysk. V. Protasevičiaus popiežiui laiškas, pasirašytas drebančia, jau visai silpno vyskupo ranka (už penkių mėnesių jis mirė). Laiško data: 1579 m. liepos 26 d., tai yra po to, kai buvo išduotas ir, reikia manyti, Lietuvos antspaudu patvirtintas karaliaus diplomai. Tas laiškas buvo išleistas jau 1856 m. (A. Theiner, *Annales eccles.*, III, psl. 66-67), bet mūsų istorikai jo nepastebėjo. Jo visai nemini ir naujausioji Vilniaus universiteto istorija (tomas I, Vilnius 1976). O visgi kaip tik iš šio laiško sužinome apie naujas universiteto atidarymui kliūtis ir apie jų nugalėjimą.

Jėzuitai iškėlė universiteto kanclerio ir universiteto globėjo problemą. Karaliaus privilegijoje, kitų universitetų papročiu, toms pareigoms buvo numatyti Vilniaus ir Žemaičių vyskupai. Taip jau buvo įprasta,

kad vietos vyskupas arba katedros kapitulos studijų reikalais besirūpinantis prelatas (Paryžiuje viduramžiais jis vadinosi *cancellarius*) būdavo universiteto kancleriu. Svarbiausioji jo pareiga buvo studijose pakankamai pažengusiems studentams suteikti *licentiam docendi*, t.y. licenciją. Be to, universitetų statutai kancleriui skirdavo dar kitų reikšmingų universiteto vadovavime pareigų, nes jis po rektoriaus buvo svarbiausias vadovybės pareigūnas. Tai buvo tikslinga ir net reikalinga, kai universitetų struktūra daugiau ar mažiau atspindėjo korporatyvinę bendruomenę. Bet kai nuo XVI a. vidurio pradėta steigti jėzuitų universitetus ar jiems pavesti jau veikiančius (prieš tai nėra žinoma, kad vienuoliai vadovautų ištisam *Studium generale*; jie tik išlaikydavo dažnai prie esančių universitetų savo kolegijas), iškilo akivaizdus prieštaravimas kaip tik kanclerio atžvilgiu. Jėzuitai, kaip ir daugelis kitų ordinų, būdami popiežiaus atleisti nuo priklausomybės vietos vyskupams (kitai sakant, jiems buvo suteikta vadinaimoji egzempcija), negalėjo prileisti, kad vyskupai ar kiti prelatai kištųsi į jiems pavesto universiteto administravimą. Todėl ir jėzuitų konstitucijos, patvirtintos popiežiaus Pauliaus IV (1558 m.) ir po to kitų popiežių, tai aiškiai numato ir skyriuje apie ordino žinioje esančius universitetus nustato, jog universiteto kancleriu turi būti vienas iš jėzuitų (Constit., pars IV, cap. XVII, nr. 49, 493). Taigi ne kokia Vilniaus jėzuitų užmačia atsistojo skersai kelio karaliaus nuostatams, o aukštesnės galios (popiežiaus) sankcionuota ordino pagrindinė teisė. Panašiai įvyko ir jau minėtame Dilingeno universitete. Jį įsteigus (1551-1553 m.), universiteto kancleriu buvo Augsburgio vyskupas augziliaras. Kai 1563 metais universiteto administravimą perėmė jėzuitai, kancleriais visuomet būdavo vienas iš jų ordino narių (ir. Th. Specht, cit., psl. 46 ir 126-128).

Galima būtų klausti: kam tad į karaliaus privilegiją buvo įrašytas šis punktas? Juk Vilniaus jėzuitai turėjo žinoti, kad jo nebus galima vykdyti. Jie tad turėjo įspėti karalių ir jo sekretorius. Šiandien sunku į tai duoti

patenkinamą atsakymą. Gal karalius ir jo kanceliarija nė nepagalvojo apie tokią jėzuitų egzempciją. Nes tas pats punktas buvo įtrauktas jau į Lvove duotą privilegiją. Taip pat yra labai galimas dalykas, kad su karaliumi buvę Bažnyčios dignitoriai ir kiti senatoriai nenorėjo visko akiai patikėti iš svetur atvykusiems vienuoliams ir, geisdami užsitikrinti sau šią tokią įtaką į universiteto valdymą, reikalavo nepraeiti tylomis pro šį punktą. Vienaip ar kitaip, patys jėzuitai, atrodo, neprisidėjo prie galutinės karaliaus privilegijos redakcijos: Lvove jų visai nebuvo (jėzuitai ten įsikūrė tik 1608 m.), o Vilniuje privilegijos tekstą greičiausiai pamatė tik gavę jos originalą; kitaip sunku paaiškinti, kodėl liko nepataisytas tekste net tris sykius pavartotas neįprastas ordino pavadinimas: "Sancta Societas Iesu".

Žinoma, būtų buvę galima prašyti karalių, kad vietoje paruoštojo lieptų parašyti naują, jėzuitams priimtina originalą. Tą galimybę prisimena ir vysk. Protasevičius savo laiške popiežiui. "Bet, — prideda, — kai numatoma, jog nėra vilties gauti dar prieš karaliaus išrinkimą paskirtų ir iki šiol savo pareigas tebeeinančių valstybės pareigūnų {turima galvoje kanclerį ir vicekanclerį} tokiam reikalui būtino sutikimo, nenorėta, keičiant dokumento tekstą ar prašant naujo, visą reikalą, kurį pagaliau su didžiausiais sunkumais laimėjome, vėl pastatyti į pavojų". Todėl vyskupas — be abejo, jėzuitų prašomas — kreipiasi į popiežių, kad "jei Jūsų Šventenybė teiksis savo autoritetu (ex šuo motu proprio) tai ištaisyti, tai man ir visiems geriesiems bus aukščiausia geradarybė". Įdomu, kad šiame vyskupo laiške ir kitais atvejais atkreipiamas dėmesys į išskylančią keblumą dėl universiteto kanclerio ir tylima apie karaliaus numatyto universiteto globėjo pareigas, kurios buvo pavestos Žemaičių vyskupui. Popiežiaus bula taip pat nemini tokio globėjo. Ir vėliau universiteto istorijoje globėjas niekur neįfigūruoja. O kanclerio vieta, 50 metų išbuvusi pačių jėzuitų rankose, apie 1630 metus — atrodo, patiems jėzuitams pageidaujant — tapo pavesta Vilniaus vyskupui.

BULOS ROMOJE GAVIMAS

Su šiuo Vilniaus vyskupo laišku ir karaliaus privilegijų oficialiais nuorašais (juos autentikavo nuncijatūros notaras ir pats nuncijus 1579 m. liepos 31 d. Vilniuje) išvyko į Romą specialus pasiuntinys. A. Kojalavičius, garsusis Lietuvos istorikas, rašęs 1650 metais, tvirtina, jog karalius į Romą tam reikalui pasiuntęs savo sekretorių Joną Demetrijų Solikovskį (*Miscellanea rerum eccl., Vilnae 1650, psl. 114*). Tačiau visi kiti šaltiniai (paties Solikovskio atsiminimai, karaliaus agento Romoje Jurgio Tičinskio laišakai, nuncijaus iš Lenkijos pranešimai) apie tą Solikovskio kelionę nieko nežino. Matyt, A. Kojalavičius supainiojo to paties J. D. Solikovskio, jau kaip Lvovo arkivyskupo ir karaliaus pasiuntinio, 1586 m. kelionę į Romą po to, kai 1585 m. seime buvo patvirtinti visi Vilniaus universiteto įsteigimo ir fundacijos aktai, su tų pačių aktų pirmojo išdavimo data.

Į Romą 1579 m. vasarą iš Lietuvos-Lenkijos keliavo dvejopa pasiuntinybė: vienai, karaliaus siųstai pas popiežių, vadovavo Plocko vyskupas Petras Duninas Volskis, ir ji Romą pasiekė 1579 m. lapkričio 11 d.; antroji pasiuntinybė buvo Lenkijos-Lietuvos jėzuitų į ordino prokuratorių suvažiavimą (kongregaciją). Jėzuitų atstovu vyko T. Adomas Brokas (Brock, Brocus), anglas, londonietis, nuo 1578 metų dirbęs Vilniaus kolegijoje, busimasis Vilniaus universiteto moralinės teologijos profesorius ir pagaliau jo rektorius (1602-1605 m.). Kadangi popiežiaus bula turi 1579 m. spalio 30 dienos datą, o vysk. P. Volskis, kaip matėme, į Romą atvyko tik lapkričio 11 d., nėra abejonės, kad visą dokumentaciją iš Vilniaus atgabeno tėvas A. Brokas, kuris Romą pasiekė jau spalio mėnesį, nes prokuratorių suvažiavimas prasidėjo lapkričio 2 d. Ir apamai visos žinios, susijusios su bulos išdavimu, randamos beveik išimtinai jėzuitų šaltiniuose. Jų tad rūpesčiu, o ne karaliaus pasiuntinių pastangomis, buvo gauta ši svarbi popiežiaus privilegija.

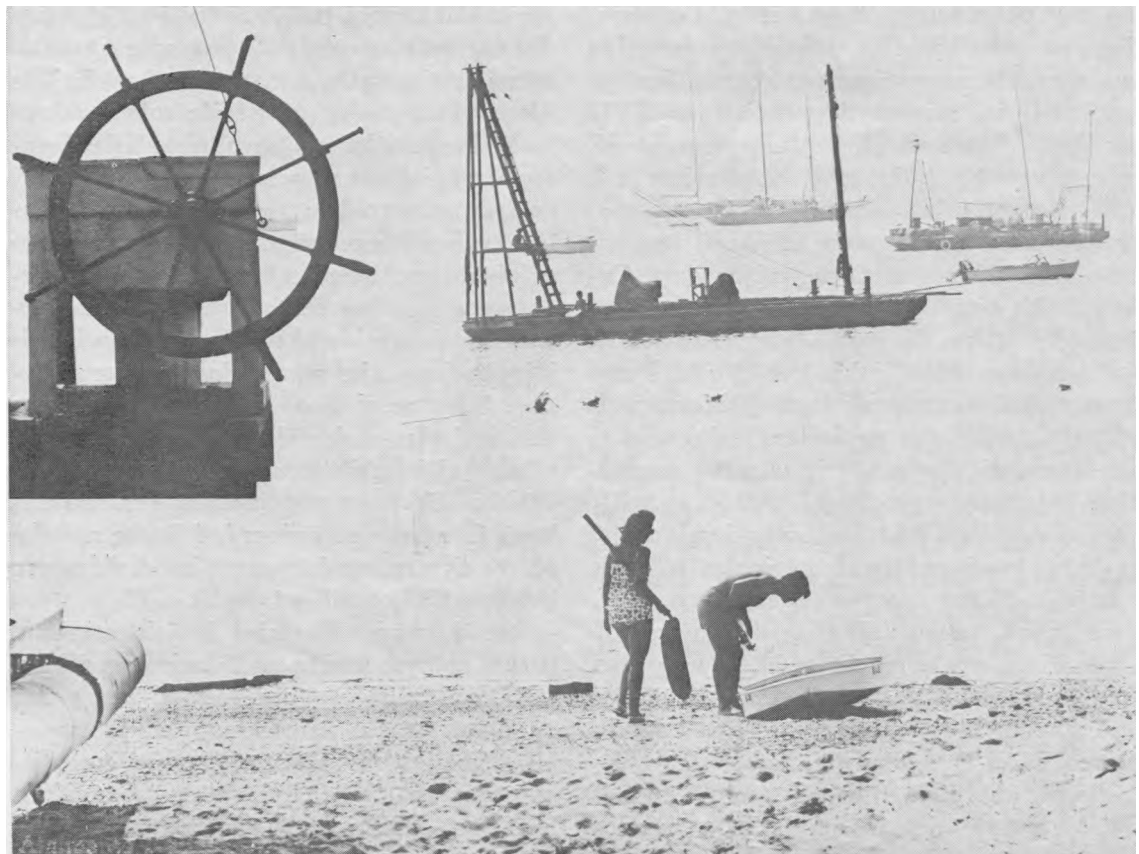
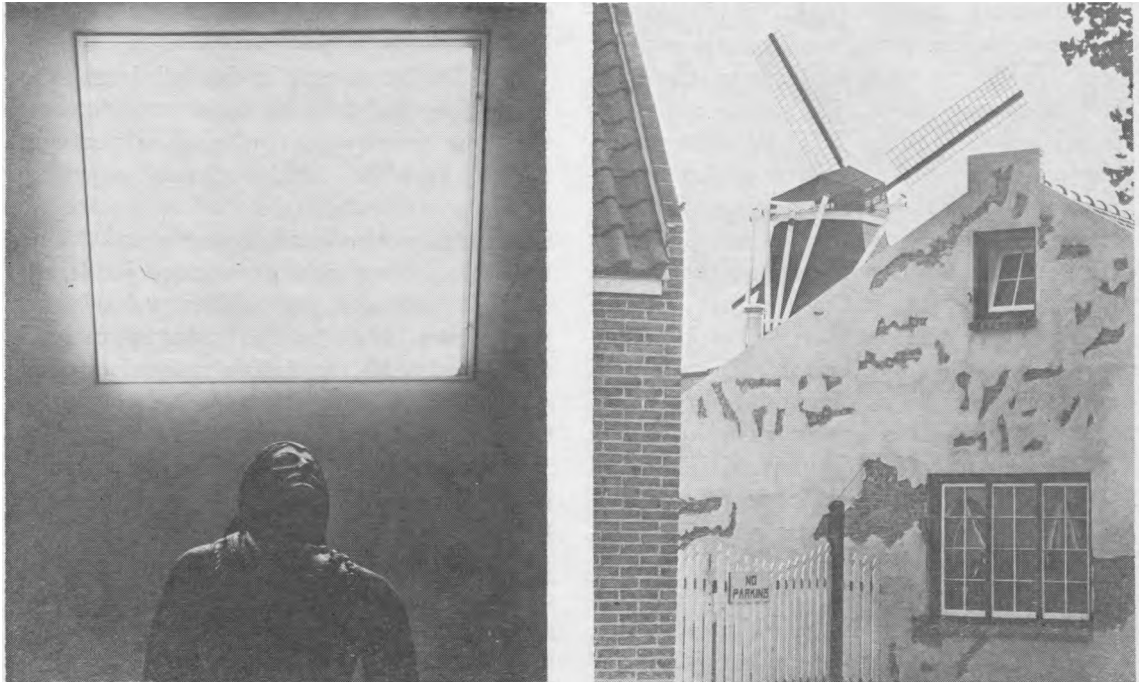
Pirmiausia reikėjo įteikti popiežiui formalų raštišką prašymą, vadinamąją supliką. Deja, nuodugnios tos suplikos paieškos nedavė teigiamų vaisių. Jos teksto nepavyko surasti nei Grigaliaus XIII pontifikato aštuntųjų metų suplikų registruose, kuriuos — 17 stambių tomų — čia rašantysis visus peržiūrėjo, nei kur kitur užtikti bent kokį jos pėdsaką. Supliką patvirtindamas, popiežius, kaip buvo įprasta, pasirašė: "Fiat ut petitur". Ir buvo užrašyta data: "Tertio kalendas Novembris, anno octavo". Ta pati data buvo perkelta į bulos originalą, nors jis rašytas keletą savaikių ar net mėnesių vėliau.

Dėl bulos datos tenka pastebėti, kad visi jos teksto leidėjai ir visi, kurie ją savo raštuose yra minėję, neišskyrus nė mūsų naujausios enciklopedijos (plg. Liet. enc. II, 265; XXIV, 111), rašė ir teberašo: 1579 m. spalio 29 d. Tačiau nėra jokios abejonės, jog romėnišką "tercio kalendas novembris" atitinka mūsų "spalio 30 d.". Kiekvienas tai gali patikrinti, paėmęs bet kokį chronologijos vadovėlį. Bet dažnai yra lengviau nusirašyti, negu pačiam patikrinti. Šios datos atžvilgiu "nusirašyti" pradėta jau XVII amžiuje. Laertius Cherubini, pirmasis išspausdinęs šią bulą savo "Bullarium..." (III, Romae 1617, Appendix, psl. 35-36), bulos tekste datą nurašė teisingai, bet parašėje smulkiu šriftu pažymėjo: "29. Octobr.". Tą pat iki mūsų laikų kartoja visos bularijos laidos, tą pačią dieną nurašė ir J. Lukaszewicz, J. Balinski, J. Bielinski, kurie savo veikaluose, aprašydami Vilniaus universitetą, pridėjo ir popiežiaus bulos tekstą: spalio 29 dieną nurodo ir vilniškė naujausioji universiteto istorija (I, psl. 43 ir 198). Dar nuostabiau, kad jau bulos juodraštyje, iš kurio buvo parašytas originalas ir kuris tebėra Vatikano archyve (Segr. Brev. 90 ff. 427r-429v), vėliau kažkas (gal minėtasis L. Cherubinis, nes iš ten jis paėmė tekstą savo leidiniui?) lapo pakraštyje irgi pažymėjo: "29. Octobr. 1579". Tačiau tos visos privačių asmenų, kad ir vienbalsiai, kad ir ilgą laiką kartotos nuorodos ničnieko nereiškia, nes pačioje buloje, tiek jos juodraštyje, tiek jos originale, be jokios abejonės pilnais žodžiais

parašyta "Tertio kalendas Novembris", tai yra "spalio 30 dieną".

Po šio buvusiems ir dabartiniams mūsų istorikams gal kiek nemalonaus ekskurso, grįžkime prie pačios bulos. Kai popiežius pasirašė supliką, kitaip sakant, patenkino vyskupo prašymą, beliko tik paruošti, parašyti ir išduoti oficialų dokumentą — bulą. Pirmiausia buvo paruoštas teksto juodraštis, vadinama minuta, greičiausiai pasitariant su jėzuitų generaline kurija. Paskutinė to juodraščio redakcija, su keliais nežymiais pataisymais, išliko minėtame Vatikano archyvo fonde. Kiek laiko užtruko visa bulos išdavimo procedūra, tiksliai nežinome. Atrodo, jog praėjo maždaug keturi-penki mėnesiai. Ieškant tam priežasčių, tenka pastebėti, kad panašiais atvejais dažnai sutrukdydavo finansiniai sunkumai. Be normalių bulos parašymo, jos antspaudavimo, registravimo ir išdavimo išlaidų tekdavo mokėti dar specialią privilegijų taksą, kuri universiteto įsteigimo privilegijai galėjo siekti ir 400 aukso dukatų (plg. žurnalą "Roemische Quartalschrift", 64, 1969, psl. 218-228). Už Vilniaus universiteto privilegiją tokios taksos mokėti nereikėjo, nes buvo leista bulą išgauti per popiežiaus sekretariatą (*per viam secretam*), užuot viską tvarkingai normaliu keliu, t.y. per kanceliariją. Dėl to ir sutinkame originale, po bulos tekstu, Cezario Glorieio, ypatingo popiežiaus sekretoriaus (*secretarius domesticus*), parašą. Ne kanceliarijoje, bet to paties sekretoriaus registrų knygoje buvo įregistruota išduotoji bula, kaip liudija įrašas atvirkščioje jos originalo pusėje. Todėl tereikėjo apmokėti vien eilines išlaidas. Ir joms provinciolas Pr. Sunjeris buvo iš anksto parūpinęs ir į Romą nuvežti įdavęs 65 vengrų dukatus. Tiek maždaug ir išeidavo už šios rūšies bulą.

Tokiu būdu finansinė kliūtis atkrinta. Reikia manyti, kad bulos išdavimą užvilkinio kokie nors juridiški neaiškumai. Pvz. tikrai 1580 m. vasario 8 d. buvo įteiktas popiežiaus kurijai karaliaus privilegijos autentiškas nuorašas. Gal ir kitų kokių reikalavimų būta ar paaiškinimų pageidauta? Tikrai 1580 m. vasarą buvo galima bulą iš Romos

A. Kezio, S.J., nuotraukos

pasiųsti į Lenkiją. Ją gavo jėzuitų provinciolas Pranciškus Sunjeris 1580 m. rugsėjo mėn., tarp 7 ir 10 dienos, Rytprūsiose, Braunsberge, kur jis vizitavo ten veikiančią jėzuitų kolegiją. Jis tuoj pat parūpino gautos bulos nuorašą, davė jį patvirtinti Varmės kapitulos notarui ir išsiuntė į Vilnių. Patį originalą jis pats vėliau atvežė. Tiek autentiškas nuorašas, tiek bulos originalas laimingai išliko iki mūsų laikų ir yra saugomi Lietuvos Centriname valstybiniame istoriniame archyve Vilniuje. Čia rašantysis neseniai kritiškai iš originalų išleido: karaliaus Vilniuje duotą privilegiją, viršuje minėtą vysk. Protasevičiaus popiežiui laišką ir šią Grigaliaus XIII duotą Vilniaus universitetui bulą (žr. žurnalą "Archivum Historiae Pontificiae", 16, 1978, psl. 160-170).

BULOS "DUM ATTENTA" TURINYS

Popiežius Grigalius XIII įsteigė nemažą universitetų ne tik Europoje, bet ir Pietų Amerikoje. Palyginus jo duotas įsteigimo bulas, kai kurios jų dalys yra daugiau ar mažiau joms visoms bendros, kitos dalys — kiekvienai specialios. Vilniškėje buloje specialių vietų kaip ir nėra, nes viskas buvo jau anksčiau sutvarkyta: fundacijos problemą patenkinamai išsprendė pats Vilniaus vyskupas, universiteto vidaus struktūros ir administravimo reikalus nustatė popiežių patvirtintos jėzuitų ordino konstitucijos. Tokiu būdu dabar įsteigimo buloje buvo galima apsieiti nelietus šių specifinių problemų. Tačiau tai nereiškia, kad atitinkamuose punktuose nebūtų reikėję apsvarstyti kiekvieno žodžio, kiekvieno juridinio termino.

Bula, po titulacijos (Gregorius episcopus servus servorum Dei) ir patvarumo visiems laikams pareiškimo (Ad perpetuam rei memoriam), pradedama žodžiais "Dum attenta..." Tai arengos pradžia, arengos, kurią sutinkame ir kitose panašaus turinio bulose. Joje pabrėžiama, kokia brangi yra išminties ir mokslo dovana, kuria sklaidomos nežinojimo bei ydų tamsybės ir šalinamos klaidos; todėl ir popiežius stengiasi daryti visa, kad tie, kurie semiasi mokslo ir taurina savo sielą, pelnytų savo dorybių ver-

tą pripažinimą ir už Dievo garbei įdėtą triūsą gautų tinkamą atlyginimą.

Toliau vaizduojama, kaip Vilniaus vyskupas Valerijonas Vilniuje įsteigė jėzuitų kolegiją ir kaip ši kolegija per dešimt metų padarė moksle ir auklėjime nemažą pažangą, o studentų skaičius visą laiką sparčiai augo. Dėl to vyskupas prašas, kad "tame pačiame mieste, kuris, kaip sakoma, esąs tarp kitų Didžiosios Lietuvos Kunigaikštystės miestų pats žymiausias ir yra plačios vyskupijos centras, būtų įkurtas ir įsteigtas (erigeretur et institueretur) visuotinių, tiek dieviškųjų, tiek žmogiškųjų studijų universitetas, ir kad minėtoje kolegijoje tie kunigai (t.y. jėzuitai) tikrojo tikėjimo sutvirtinimui, minėto miesto puošmenai ir viso krašto garbei aiškintų ir dėstytų teologiją, filosofiją bei laisvuosius menus ir visa kita, kas dėstoma, aiškinama ir valdančiųjų leidžiama visuotinių studijų universitetuose Lenkijoje ir kitose krikščioniškose karalystėse". Be to, vyskupas prašas teisės tinkamai pasiruošusiems ir egzaminus išlaikiusiems studentams suteikti bakalauro licencijato, daktaro ir magistro laipsnius pagal Tridento visuotinio susirinkimo nutarimus, jėzuitų ordino konstitucijas ir pagal kitų jėzuitų universitetų papročius, kaip tai daroma visuose universitetuose. To paties pageidaujās ir Lenkijos karalius Steponas, kuris tam davęs savo tvirtą sutikimą.

Pagrindinėje bulos dalyje popiežius skelbia Vilniaus universiteto įsteigimą, prieš tai atleidęs Vilniaus vyskupui visas bausmes ir jį išlaisvinęs iš ekskomunikos, suspensos ir interdikto, jei tai būtų kokiu nors būdu užsitraukęs. Toji atleidimo formulė buvo vartojama kiekviename dvasiškiui skirtame svarbiame popiežiaus dokumente, nes asmuo, tebesąs ekskomunikuotas ar kitaip nubaustas, negalėjo teisėtai gauti iš popiežiaus privilegijų ir kitų malonių. Taigi ši formulė buvo vartojama tikrai dėl atsargos, kitaip sakant, ja norėta išvengti eventualaus dokumento negaliojimo. Ji nieko neliudija apie faktą, tai yra, kad suinteresuotasis būtų buvęs tuomet iš tikrųjų ekskomunikuotas ar kitaip nubaustas.

Štai kaip skamba pati centrinė bulos dalis: "Mes ... paveikti tokio (vysk. Valerijono) prašymo, remdamiesi apaštalių autoritetu, šiuo aktu įkuriame ir įsteigiame minėtoje kolegijoje visuotines teologijos ir jai pažinti reikalingas laisvųjų menų ir filosofijos studijas ir drauge su jomis visuotinių studijų universitetą (universitatem studii generalis), kuris ten veiktų visais ateities laikais ir kuriam visuose dalykuose ir visiškai vadovautų bei jį tvarkytų (Jėzaus) Draugijos kunigai kitų tokių universitetų pavyzdžiu, pagal jų statutus, papročius ir kitas šios Draugijos konstitucijas".

Toliau išskaičiuojamos teisės ir privilegijos, kurias popiežius suteikia šiam naujai įsteigtam universitetui: a) visam universitetui ir kiekvienam jam priklausančiam asmeniui, pradedant rektorium, kancleriu, profesoriais ir baigiant sargais, pasiuntiniais, tarnautojais, suteikia visas "privilegijas, indultus, laisves, imunitetus, atleidimus, prielankumus, malones, išimtines teises, garbės ženklus ir pirmenybes", kokias tik kada nors, bendra norma ar specialiu aktu, yra suteikę arba ateityje suteiks popiežiai, imperatoriai ar karaliai kitiems universitetams, jų rektoriams bei jiems priklausančioms asmenims; visu tuo Vilniaus universitetas ir kiekvienas jo sandas "gali lygiateisiškai ir lygiai pagrindinai naudotis ir džiaugtis" (... pariformiter et aequae principaliter uti, potiri et gaudere valeant);

b) pradėję studijuoti bet kokiame kitame universitete, gali Vilniaus universitete tęsti savo studijas;

c) nustatytą laiką studijavę Vilniaus universitete ar kituose universitetuose ir tinkamai pažengę moksle bei elgesyje, po griežto egzamino ir viešo dispuo, gali gauti iš menų, filosofijos ir teologijos bakalauro, licencijato, daktaro ir magistro laipsnius ir įprastas ty laipsnių insignijas;

d) įgiję Vilniaus universitete minėtus mokslo laipsnius turi teisę dėstyti, aiškinti ir disputuoti studijuotus dalykus ir atlikti visus kitus veiksmus, kurie yra susiję su įgytais laipsniais, taip pat naudotis visomis to-

kiems asmenims suteiktomis privilegijomis ir laisvėmis lygiai taip, kaip kad tuos mokslo laipsnius būtų įgiję kuriame nors kitame universitete;

e) sėkmingam naujojo universiteto administravimui ir veikimui leidžiama jėzuitų generaliniam viršininkui paruošti ir paskelbti statutus ir normas, nenutolstant nuo savo ordino teisinių normų, nuo bažnytinių kanonų ir Tridento susirinkimo dekretų; taip pat leidžiama tuos statutus bei normas pagal reikalą perdirbti, pakeisti, atšaukti ir vėl naujus paskelbti, o jų nesilaikančius bei prieš juos maištaujančius nubausti, nors nusikaltusieji turėtų ir egzempcijos teisę;

f) kitų universitetų vadovams, profesoriams, darbuotojams ir visiems kitiems miestų bei sričių dvasiniams ir civiliniams administratoriams įsakmiai draudžiama bet kokių pretekstu, patiems ar per kitus, varginti naujojo universiteto rektorių, personalą ar studentus dėl šiuo aktu suteiktų teisių ir laisvių bei kitaip jiems dėl to drumsti ramybę;

g) pagaliau popiežius nusprendžia, kad joks vietos vyskupas nei metropolitas negali ir neturi kištis į tai, kas čia nustatyta, nei tai pažeisti, kokia tik dingstimi, — net ir išsaugojimo ar viršininkystės titulu —, gudrybe ar pretekstu tai būtų daroma; jei kas pabandytų šiuose dalykuose priešingai veikti, kokią jis vietą beužimtų, tokie jo veiksmai jau dabar paskelbiami negaliojantys ir bereikšmiai. (Akivaizdus, nors atvirai neišreikštas, karaliaus nuostato apie universiteto kanclerį ir globėją neutralizavimas).

Bula užbaigiama tokiems popiežių dokumentams įprastomis formulėmis: *Non obstantibus*. . . — visi kiti popiežių potvarkiai, jei jie prieštarauja šio akto nuostatams, negalioja; *Nulli ergo*. . . — visuotinai draudžiama šiam aktui priešintis; *Si quis autem*. . . — sankcija (Dievo ir šventųjų Petro ir Pauliaus apaštalių užsirūstinimas) tiems, kurie išdrįstų prieštarauti; *Dat(um)*. . . — bulos ir ja paskelbtų nuostatų juridinės galios pradžia: 1579 m. spalio 30 d.

Iki šiol Vilniaus universiteto istoriografijoje popiežiaus bula būdavo tik labai

trumpai prisimenama, kaip dvasinės vyresnybės suteiktas karaliaus privilegijos patvirtinimas. Su ja plačiau susipažinti ir ją išsamiau panagrinėti, kiek žinau, niekas nė nebandė.

Įsiskaičius į bulos tekstą ir įsigilinus į popiežiaus suteiktas teises ir laisves, nėra abejonės, jog bula yra juridškai savarankiškas, nuo karaliaus diplomo nepriklausęs dokumentas. Buloje kreipiamasi ne į karalių, bet į Vilniaus vyskupą, prašanti įsteigti Vilniaus universitetą. Niekur joje neužsimenama, kad popiežius buvo prašytas patvirtinti karaliaus diplomą, ar kad suteikiamos privilegijos reiškia karaliaus duotų teisių aprobaciją. Priešingai, bulos pagrindinis nuostatas skelbia, kad pats popiežius savo, t.y. iš apaštalų paveldėtu autoritetu, Vilniuje "įkuria ir įsteigia visuotinių studijų universitetą". Karalius paminėtas, tikrai nežymiai pastebint, kad jis su tuo irgi sutinkąs. Jei popiežius būtų norėjęs vien tik patvirtinti karaliaus diplomą, būtų tai nedviprasmiškai išreiškęs buloje ir greičiausiai būtų į ją įterpęs visą karališkosios privilegijos tekstą, kaip paprastai buvo daroma su patvirtinimui pateiktais kitų autorių dokumentais.

Bet ir savo turiniu popiežiaus bula gerokai skiriasi nuo Stepono Batoro privilegijos.

1. Karalius steigiamą Vilniaus universitetą, jo teises ir privalumus prilygina savo, t.y. Lenkijos, karalystės universitetams, ypačiai Krokuvos universitetui; popiežius suteikia visas teises ir laisves, kokias kada nors karaliai, imperatoriai ar patys popiežiai yra suteikę ar ateityje suteiks bet kokiam universitetui visame krikščioniškame pasaulyje.

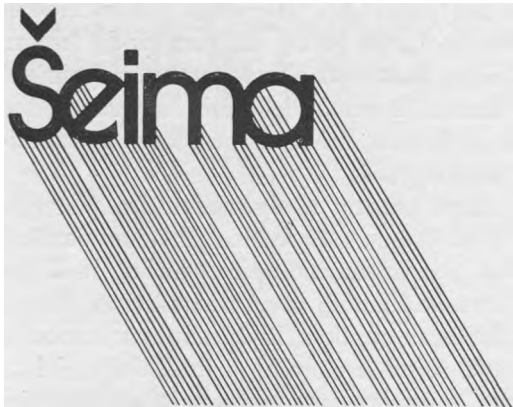
2. Karalius pačiu diplomo tekstu neleidžia steigti Vilniuje teisės ir medicinos fakultetų; popiežius tokio apribojimo nenumato, ir kai nurodo, kad mokslo laipsniai bus teikiami iš menų, filosofijos ir teologijos, tuojau prideda: "ir taip pat minėtuose fakultetuose" (necnon {in} fakultatibus praefatis), tai reiškia, prileidžia galimybę ir kitų fakultetų (teisės ir medicinos), kaip jau buvo praktikuojama kai kuriuose jėzuitų vadovaujamuose universitetuose.

3. Karaliaus diplome nieko nesakoma apie Vilniuje mokslo laipsnius įgijusių teisę "visur dėstyti" (ius ubique docendi), nes karalius tokios universalios teisės suteikti negalėjo; popiežiaus bula aiškiai kalba apie laisvą ir teisėtą tų dalykų visur dėstymą, aiškinimą ir disputavimą, iš kurių Vilniuje kam nors buvo suteikti mokslo laipsniai.

4. Karaliaus diplome Vilniaus vyskupas skiriamas universiteto kancleriu, o Žemaičių vyskupas — jo globėju; popiežiaus buloje to visai nėra; priešingai, ja išakmiai uždraudžiama vyskupams ir metropolitams bet koku pretekstu kištis į universiteto reikalus. Porą kartų buloje paminėtas ir kancleris, bet jis čia suprantamas pagal jėzuitų ordino konstitucijų nuostatus, tai yra, vienas iš jėzuitų.

5. Karaliaus diplomai nepaaiškina, kiek ir kada galės ar turės pasireikšti universiteto reikaluose busimasis kancleris ir globėjas, taip pat nenurodyta, kas paruošia ir tvirtina universiteto statutus, normas ir pan. Popiežius visa tai aiškiai nustato: visas universitetui vadovavimas ir jo administravimas pavedamas jėzuitų ordinui; ordino vyriausiasis vadovas turi rūpintis statutais ir kitais reikalais.

Iš šio detalaus vieno dokumento antram priešpastatymo kiekvienas gali matyti, kad popiežiaus bula nebuvo menkos svarbos ar tik antraeilis aktas mūsų universiteto įsteigimo fazėje. Žinant, jog jėzuitai negalėjo remtis vien tik karaliaus privilegija tokia forma, kuria ji buvo išduota, popiežiaus bula įgauna esminę reikšmę. Tik ja remiantis pagaliau buvo galima atidaryti Vilniuje universitetą. Be jos karaliaus diplomai mus pasiekusia forma būtų likę eigos neturėjusio archyvinio dokumentu. Ir pačiame Vilniuje, kol nebuvo gauta popiežiaus bula, nebuvo pradėta universiteto veikla. Taip kad po to du šimtmečius prie įėjimo vartų kabėjusioje iškaboje visi skaitė: "Academia Universitas Societatis Iesu. Erecta Anno 1580" (Jėzaus Draugijos akademija ir universitetas, įsteigtas 1580 metais, — plg. S. Załęski, *Jezuici w Polsce*, I, Lwow 1900, psl. 253).

Ir pradėti nuo ABC. . .

R. Bernotėnienė

— Labas, — mestelėjo, trinktelėjęs durimis.

— Sveikas,— sekė lakoniškas atsakymas. Sušiugždėjo kabinamas lietpaltis, o po to sugriaudėjo:

— Kur mano šlepetės?

Tačiau nusikalstume tiesai ir istorijai, jei svarstymuose liktume vienašališki, duodami suprasti, tarsi karaliaus universiteto įsteigimo privilegija būtų buvus visai bereikšmė. Nė kiek neperdėdami galime tvirtinti: be karaliaus diplomo jėzuitai nebūtų gavę nė popiežiaus bulos. Pati Romos kurija tai paliudija, nes — kaip jau minėjome — bulos originale, atvirkščioje jos pusėje, matome įrašytą notaro pastabą apie 1580 m, vasario 8 d. jam įteiktą karaliaus diplomo autentišką nuorašą. Tokios rūšies pačioje kurijoje darytų įrašų popiežiaus bulose nedaug tepasitaiko. Šis retas atvejis akivaizdžiai pabrėžia karaliaus dokumento svarbą.

Tokiu būdu prieiname išvadą, kad ir karaliaus, ir popiežiaus privilegijos buvo lygiai reikalingos. Viena be antros anomis aplinkybėmis, kuriose buvo steigiamas Vilniaus universitetas, nebūtų galėjus įsiteisėti. Jos viena antrą papildė, ir tik abi privilegijas drauge imant, išryškėja tikroji universiteto juridinė bazė, kuri įgalino jį viešai pradėti savo našios veiklos šimtmetinį kelią.

— Nedidelis ponas, gali pasieškoti, — pasigirdo atsakymas.

— Amžina velniava! Kiekvieną kartą kur nors nugrūda. Ot prakeikti namai!

— Pasiieškok geresnių, jei šitie nepatin-ka! — dialogas tęsėsi toliau, keldamas skleidžiamų garsų toną vis aukšty.

Barnis užvirė, užkunkuliavo, sutrinko durys, pabiro ašaros, o paskui balsų duete ryškia gija nuvingiavo: "Tu suėdei mano gyvenimą"; "Tai tu suėdei manąjį"...

Paskui įsiviešpatavo tylą. Tyla, grėsmin- ga kaip Damoklo kardas. Vaikai baukščiai dairėsi į užverktas motinos akis ir tėvo stip-riai sukąstus žandikaulius.

Tokia tyla tęsėsi dvi paras. Paskui jis paskambino jai į darbą: girdi, platina bilie- tus į teatrą — imti ar ne? Ji panoro. Vakare ėmė aiškintis: jis darbe turėjęs nemalonu- mų, įvėlęs apskaičiavimuose klaidą ir gavęs iš viršininko pylos. Užtat ir grįžo suirzęs, pasąmonėje nusiteikęs išlieti savo irzlumą.

O dabar pažvelkime į šią situaciją iš ša- lies ir pasistenkime ją taip pakoreguoti, kad nekiltų konfliktas.

Vyras: tegul ir suirzęs, bet nuteikęs sa- ve, kad šeima — užuovėja nuo visų negan- dų bei nuoskaudų, kad kaip tik šeimoje jis gali atgauti prarastą pusiausvyrą, ir tos ne- lemtos šlepetės — prisiversk nusišypsoti, nepamiršk, kad egzistuoja humoro jausmas, kad žmona taip pat po darbo, pavargusi, grįžusi tuoj puolė į virtuvę, ir netrukus ant stalo garuos kažkas karšto, skanaus. Pareis vaikai, papasakos savo naujienas, su jais pa- juokausi, pasiginčysi, gal sužaisi šachmatų partiją, o gal per televiziją stebėsite koncer- tą ar rungtynes. . . Ir nemalonus nuosėdos, likusios po darbo dienos, atslūgs ir virs pa- siryžimu atidžiau dirbti, nes juk viršininkas buvo teisus. . .

Žmona: jau iš vyro pasveikinimo supra- tusi, kad jis grįžo prastos nuotaikos, kyšte- lėjo iš virtuvės galvą, nusišypsojo, parody- dama džiaugsmą jam sugrįžus, o šiam pasi- gedus šlepečių, paaiškino, kad dukra šian- dien tvarkė butą ir, matyt, rado joms geres- nę vietą, o gal — tai atleistina, jai tik dvy- lika metų — paliko nelemtasias šlepetes ki-

toje vietoje, ir taip nesunku jas surasti. O paskui sės prie stalo, kartu vakarieniaus ir švelniai išsklaidys vyro emocijas, sutrikdžiusias įspūdžius.

Bet tai žiūrint iš šalies...

O mūsų buityje kasdien kurioje nors šeimoje kyla konfliktai, kunkuliuoja aistros, keikiamas šeimyninis gyvenimas, ir tik daug vėliau susimąstoma bei stengiamasi atgamtinti konflikto priežastį, kurią neretai sunku ir atsekti: ne vietoj padėtos šlepetės ar nemeilus žodis, ištrūkusi saga ar pamirštas nupirkti sviesto svaras. O jei tokie konfliktai dažni, daroma skubota išvada: nesutapo charakteriai, ne gyvenimas, o pragaras, reikia skirtis... Neretai tokių konfliktų liudininkais būna vaikai, jie baukščiai dairosi į tėvus, laukdami nesulaukdami susitaikymo valandėlės. Kartais tos valandėlės virsta valandomis, dienomis, savaitėmis, mėnesiais, kartais — tai tik lyg trumpas atokvėpis tarp dviejų naminių atakų.

Kur dabar žvelgti — į priekį ar atgal? Pažvelkime atgal. Neabejoju — tie, kurie svaidsosi skaudžiais žodžiais ir akinančio pykčio įkvėpti, būna labai išradingi, rasdami labiausiai žeidžiančius žodžius, nors dažnai neįdeda į juos tikrosios prasmės, kažkada buvo mažaisiais liudininkais tokių barnių savo namuose. Gal dažnas iš jų prisiekdavo savo busimąją šeimą kurti naujais pagrindais, be triukšmo ir menko vėjelio sukeliamaudrų, bet, deja, anot liaudies, įpratimas — antras prigimimas. Nuo mažens nepratinami tramdyti savo jausmų, į menką dirgiklį atsakydami irzlumu, riksmu ar ašaromis, jie ir užaugę, sukūrę savo šeimas, nesugebės būti kitokie, na, nebent medaus mėnesį — iki pirmo nesusipratimo.

Rimtas dalykas — elgesio kultūra, jausmų kultūra, padeda žmonėms neprarasti savo žmogiško veido didžiausiose konfliktinėse situacijose — ar tai būtų darbe, ar namie, ar bestovint eilėje. Sako, šypsena ir geras žodis nieko nekainuoja, o kokia didelė jie dovana kitam žmogui. Nekainuoja? Kartais taip. O kartais tam, kad nusišypsotum, reikia didelės vidinės mobilizacijos nugaltėti vidų draskančias neigiamas emocijas.

Bet tos pastangos atsiperka dešimteriopai. Padovanojęs šypseną ir gerą žodį kitam, dažniausiai esi apmokamas tuo pačiu pinigų. Ir, žiūrėk, irzlumo debesėlis išsisklaidė, aplink ir žmonės mielesni pasidarė, ir nuotauka darbingesnė.

Taigi, jausmų ir elgesio kultūra. Grįžkime į N. šeimą, nuo kurios pradėtas pasakojimas, prie tų nerimo apimtų vaikų, laukiančių nesulaukiančių tėvų susitaikymo. Ir ne-psichologas pasakys, kiek neigiamų emocijų sukelia šeimose nerami, triukšminga, įelektrinta nuotaika, o pedagogai pridurs, kad neretai dėl tokios nuotaikos vaikai į klasę ateina išsiblaškę, nedėmesingi, neatlikę namų darbų, irzlūs. Gavę blogą pažymį, jie namie sukelia naują įniršio, pasipiktinimo bangą, barami, net mušami. Ir nesusimąsto brangieji tėveliai, kad jie patys vaiko nesėkmių kaltininkai. Aš jau nekalbu apie alkohikų, chroniškų girtuoklių šeimas — čia kita tema pokalbiui. O N. šeima — šiaip visai normali. Kad pasibara — nėra namų be dūmų. Bet kaip tie dūmai akis graužia!

Vienas teisininkas pasakojo apie skyrybų bylą, kurioje abu sutuoktiniai, norį nutraukti santuoką, kaip argumentą pateikė "charakterių neatitikimą". Pradėjus aiškintis, kur slypi to neatitikimo esmė (namie du nedideli vaikai), sutuoktiniai taip ir nesugebėjo išaiškinti. Tiesiog — dažnai barasi. Dėl ko? Po ilgo galvojimo vyras pakartojo: "Baramės, kabinėjasi dėl menko nieko". Žmona žodžių neieškojo: jis trinksi durimis, vieną kartą net nusikeikė — vaikų aki-vaizdoje! Ir šiaip — nesugyvenamas.

Teismas nepatenkino jų prašymo. Auga vaikai, tereikia būti pakantesniems vienas kitam, atlaidesniems, labiau tvardytis, žodžiu, kad ir vėlai, bet mokytis elgesio kultūros abėcėlės. Ar padės šie patarimai šeimai? Jei jie labai norės savo ir savo vaikų labai — taip! Gal ne iš karto, gal dar bus nukrypimų, gal dar ne kartą trinkelės durys, bet argi žmogus toks bevalis, minkštakūnis, kad, suprasdamas reikalo svarbą, nesugebės atsisakyti savo neigiamų įpročių? Tuo labiau, kad — nori ar nenori — būtina įsisąmoninti: šeimos klimatas nulems didžia

Vakaras kunigo namelyje

A. Saulaitis, S.J.

"Ką tu darai visą dieną?" klausia stovyklautojas kapeliono.

Ligi šiol daugumas lietuvių jaunimo stovyklų turėjo savo dvasios vadus, kapelionus. Nelengva parapijoje ištisus metus dirbančiam kunigui savo atostogų dvi savaites skirti ne tiek patogiam stovyklos gyvenimui, nelengva ir kitoje įstaigoje tarnaujančiam jungtis į intensyvią progą pabūti su jaunais žmonėmis, kurie vadinami mūsų tautos ateitimi. Kruopščiai paruoštos stovyklos programoje yra užsiėmimų, pokalbių, darbelių, vakarų, sporto. Tai studentų, šeimas auginančių jaunimo vadovų, dirbančių savoje profesijoje jaunų žmonių ar labiau prityrusių nuopelnas. Kol kas reta stovykla teturi religinės programos vedėją, tai religinę programą tenka ruošti pačiam kunigui. (Tai

dalim vaikų charakterius, jų sugebėjimą tvardyti, būti dėmesingais vienas kitam, žodžiu, bus jausmų ugdymo mokykla. O kas iš mūsų netrokšta laimės savo vaikams?

Visi šie apmąstymai gali sukelti mintį, kad dėl vieno kaprizų siūloma atsisakyti principų. Toli gražu ne! Yra dalykų, kurių negalima atsisakyti ir kylant triukšmui, ir paskelbus tylos boikotą. Bet smulkmenos, tos nelemtos smulkmenos. Ir tonas, ir žodžiai. Tegul tik atsistoja viskas į savo vietą, tegul įnirtusį žvilgsnį nugesina šypsena. Net jei ir labai sunku nusišypsoti.

yra, ne kiekvienas kunigas, sako žmonės, tuo pačiu yra ir tobulas tikybos mokytojas ar jaunimo kapelionas, ar religiniais pagrindais veikiančios organizacijos dvasios vadas).

Kitataučių tarpe, sakoma, nėra įprasta stovykloje turėti nuolatinį kapelioną. Viena priežastis — per daug stovyklų, per mažą dvasininkų, kurie galėtų nuo kitų darbų, ypač savaitgalį, pasitraukti. Sekmadienį ar šventą dieną pakviečia pamaldoms kunigą arba įsijungia į miestelio Mišias (ar kitos tikinčiųjų bendruomenės pamaldas). Kai kurie valstybiniai parkai sekmadieniais turi pamaldas ar net nuolatinį kapelioną, kaip ir didesnės stovyklos (pavyzdžiui, skautų tarptautinės džiamborės). Bet kai stovyklaujama daug (JAV vasarą per 40 milijonų asmenų), ne viskas įmanoma. Lietuviai vasarotojai kai kuriose vietose pasikviečia dvasininką ir susirenka kartu susitelkti.

Žinoma, jeigu stovykloje būtų tik bet kokie vaikai nuo gatvės, tai būtų galima pro pirštus žiūrėti ir paviršutinišką ar grynai "oficialią" religinę programą suorganizuoti paskubomis be didelio sąžinės graužimo. Dvidešimties minučių Mišių visai stovyklai (kad nesutrukdytų programos) ar stovyklautojų būreliui pakaktų, sekmadienį pasakius pamokslėlį ar susitelkimo vakarą pajvairinus apeigas. Bet kai stovykloje yra lietuviukai, kurių proseniai buvo knygnešiai ar savanoriai, seneliai ar tėvų dėdės laisvės kovotojai, seneliai ar tėvai išnešę lietuvišką dvasią per karo ugnį, ją ugdę naujuose kraštuose ir todėl, kad pasitarnautų Lietuvai, tai stovyklos religinės programos reikalavimai turėtų prilygti tam, ko tokių asmenų palikuonys yra verti — net dar nesvarstant pačių stovyklautojų troškimų ar teisių.

Stovykloje yra daug natūralių susitelkimo valandėlių, net kasdien: būrelio ar visos stovyklos ryto malda, maldelės prie stalo, tyla po laužo ar kitos vakarinės programos,ėjimas gamtos takeliu, lietaus lašų garsas ant palapinės stogo, rami valandėlė su draugu prie ežero, sėlinimas prie paukščių ar žvėrelių, gamtos tylus stebėjimas, nakties žvaigždės. Jeigu stovyklos vadovybė pati

gerbia ir sudaro sąlygas vaikams gerbti šias progas, tai jaunas žmogus gali lengviau susiimti, pajusti, viduje susiderinti, išlyginti ir pagilinti santykius su kitais bendrai išgyventa paslaptinga valandėle. Stovyklautojams stovykla nebėra tik užsiėmimų pynė laikui be didelio išdykavimo ir toli nuo miesto praleisti.

"Ką tu veiki visą dieną, kunigėli?"

Geroje stovykloje pamaldas paruošia stovyklautojų būrelis su kiek prityrusiu vadovu ar vadove. Mišių skaitymų, maldų, apeigų ir giesmių ruošą tenka taip suplanuoti, kad stovyklautojai sugebėtų uždavinių atlikti ir kad visi grupelės nariai būtų užimti. Retai kada galima paduoti Naująjį Testamentą ir tik prašyti kelis skaitymus parinkti, nors Lietuvoje išleistame Naujajame Testamente yra kelios puikios turinio rodyklės. Aiškūs nurodymai būrelio vadovui padeda, bet dažnai reikia būti kartu ir, reikalui esant, padėti. Dalį pamaldų paruošia pats kunigas, parinkdamas Eucharistinę ir kitas maldas, įpindamas žodelį vienur kitur, supindamas vaikų paruoštas dalis. Kasdienes pamaldas paruošti gali trukti valandą (ypatingesnes — dvi), jaunimo ruošą — pusvalandis ar 45 min. Jeigu stovykla didesnė ar yra vadovų mišios, ruošą padvigubėja.

Susitaikymo (atgailos) sakramentas dažnai švenčiamas bendruomeniniu būdu ir amžiaus grupėmis. Jį irgi paruošia patys stovyklautojai pagal iš anksto išgalvotą schemą ir parūpintas priemones. Jei yra vaidinimėlis ar dramatinis skaitymas — reikia Šv. Rašto ištrauką perrašyti balsams, kai kur įterpti sklandesnį išsireiškimą, kuris lengviau jaunimui suprantamas (čia tenka palyginti su vaikams vertimais kitomis kalbomis). Koks religinis darbelis ar liturginė vėliava taip pat prašosi vadovų talkos. Neretai keistai suprantamą "išpažintį" kiekvienai grupei reikia išaiškinti, padėti vaikams ar jaunimui įžiūrėti sakramentinės šventės esmę, jeigu jie dar neturėję progos tokiose apeigose dalyvauti.

Liturginę programą papildo pokalbiai, pašnekesėliai, vakaro malda (pagal dienos mintį ir pergyvenimus, stovyklautojų bei

vadovų nuotaikas). Pokalbius vaikams (ir žmonėms!) palydi vaizdinės priemonės — piešiniai, nuotraukos, brėžiniai, žemėlapiai, religinių pratimų lapai, dramatinių skaitymų egzemplioriai, atsarginė medžiaga, jeigu liktų laiko ar nuotaikos. Įdomesnės ištraukos ir religinė programa (kaip ir liturginės šventės) vertinama vadovų pasitarime. Jei gu pokalbiai neskirti vien laikui užpildyti, pats vedėjas turi sau išsiaiškinti, kokį tikslą nori pasiekti ir koku būdu, kad stovyklautojai įgytų savo gyvenimui naudingų pažiūrų, pergyvenimų palaipsniui nuo pirmos iki paskutinės dienos kateketiškai prasminga tvarka.

Lietuvių jaunimo stovyklose ir organizacijose dar nėra išvystyta amerikiečių populiari "counselling" programa — kad stovyklautojai normaliai (kaip ir mokyklose) pasikalbėtų su kapelionu ar kitu suaugusiu žmogumi. Todėl kunigui ar kitam vadovui tenka kalbinti atskirai stovyklautojus, jei jie patys neateina į kunigo namelį ar nepasigauna dvasios vado iškyloje, tarp užsiėmimų, po pamaldų ar kita proga. Ne veltui rengėjai, kviesdami kunigą stovyklon, prašo, kad kunigas kartu žaistų, plaukiotų, būtų arti ir kiek galima kartu su stovyklautojais. O kad galėtum atidžiai klausytis, įžvelgti jausmus ir nuotaikas, kurios už tariamų žodžių slypi, reikia būti išsimiegojusiam! Kiek mūsų vaikų ir jaunimo mato kunigą arčiau, negu už altoriaus šventadienį? Stovykla — puiki proga mūsų jaunimui pasinaudoti galimybe išsikalbėti, pasitarti.

Vadovų pasisakymuose aišku, kad jie patys vakare, rytą ar kita proga meldžiasi už stovyklautojus. Ir ne vien iš artimo meilės ar globos jausmo, bet todėl, kad stebi ir jaučia Viešpaties veikimą jauname žmoguje, jo kovą su savim, už save, už savo draugus, jo (ar jos) jautrumą gyvajam Dievo žodžiui. Taip ir kapelionas nori ne tik "sau" susitelkti, mintis sugaudyti, su Viešpačiu pabūti, bet ir "apmelsti" kiekvieną savo parapijos narį, nuo mažiausio iki vyriausio. Tik vėlai užgęsta žibintas kunigo namelyje.

"Ką tu veiki visą dieną, kunigėli?"

Dėl ko vaikai pabėga iš namų?

Šia tema jau buvo rašyta dviejuose praejusiuose numeriuose. Ten buvo kelių iš namų pabėgusių mergaičių pasisakymai ir kelių motinų pridėti paaiškinimai. Neseniai šia tema buvo duotas rašomasis darbas Čikagos Pedagoginio lituanistikos instituto trečiojo kurso studentams, kurių amžiaus vidurkis maždaug 19 metų. Nė vienas jų nėra iš namų pabėgęs, bet įdomu, kaip jie galvoja apie tuos, kurie pabėga. Čia duosime charakteringesnes ištraukas iš jų rašinių. Nesvarbu, jei bus ir pasikartojimų.

Lidija Dudėnaitė. Sužinojus, kad vaikas yra pabėgęs iš namų, dažnai žmonėms kyla tokios mintys: tur būt, jaunuolis naudojo narkotikus, buvo tinginys, nežinojo, ko nori iš gyvenimo ir t.t. Deja, be reikalo visuomenė pabėgėlius taip smerkia. Jie taip pat yra žmonės, turi savo jausmus, nori džiaugtis gyvenimu.

Jeigu vaikas pabėga iš namų, tai savaime aišku, kad namuose jam kas nors nemėgė. Viena nepasitenkinimo priežastis gali būti namų atmosfera ir šeimos narių ryšiai su vaiku. Labai svarbu, kad tėvai domėtųsi vaikų užsiėmimais. Vaikas, grįžęs iš mokyklos, norėtų pasidalinti dienos įspūdžiais su tėvais, bet tėvai grįžta iš darbo pavargę ir nenori su vaiku užsiimti. Vaikas pasijunta vienišas, tėvams neįdomus ir nesvarbus. Nusprendžia, kad jis namie nebereikalingas, todėl išeina. Juk vaikui reikia kažko daugiau, negu tik materialinių gėrybių. Jo širdžiai reikia tėvų meilės, pasiaukojimo ir draugystės.

Tėvai turi būti vaikui draugai, su kuriais jis galėtų pasidžiaugti, pasikalbėti ir jais pasitikėti, ištikus net ir didžiausiam rūpesčiui. Jeigu tėvai nekreipia dėmesio į vaiko norą su jais dalintis kasdieniniame gyvenime, kaip jie gali laukti, kad vaikas į juos prabilėtų svarbiuose reikaluose, dėl kurių gal jis ir apleidžia namus!

Žinoma, yra svarbu, kad tėvai vaikams turėtų autoritetą, bet tėvų liepimai ir drau-

dimai turėtų būti protingi. Neužtenka pasakyti *ne*, reikia paaiškinti, *kodėl ne*. Kai vaikas supras kokio nors draudimo priežastį, jis nesukils prieš tėvus, bet juos pagerbs. Jeigu vaikas jausis, kad jis yra svarbus šeimos gyvenime, tai tos šeimos jis ir nepaliks. Labai svarbu jau nuo pat mažens vaiką įjungti į šeimos gyvenimą, į visus šeimos reikalus. Kokiu nors klausimu reikėtų paklausti ir vaiko nuomonės, nors, aišku, galutinis sprendimas bus tėvų. Kiek galima, visa šeima turėtų drauge sėsti prie stalo, drauge eiti į bažnyčią, drauge praleisti laisvalaikį ir pan.

Jeigu šeimoje būtų vienybė ir vieno kitam pagarba, tai tėvams nereikėtų klausti, dėl ko vaikas pabėgo. O tiems, kurie klausia ir nežino priežasties, reikėtų atsakyti: "Pažvelkite į save ir suprasite!"

Raminta Pemkutė. Dažniausiai vaikai pabėga dėl nesantaikų šeimoje. Jeigu abu tėvai dirba, dažnai jie pareina iš darbo pavargę, susinervinę, negali ramiai pasidalinti gyvenimu su vaikais. Kai vaikui trūksta tėvų meilės, jis nutaria jos ieškoti kitur. Televizija taip pat turi daug įtakos. Ten jis mato idealias išeitis iš įvairių problemų ir nutaria pats išmėginti. Jis mano, kad bet kur kitur bus daug geriau negu namie. Deja, tos svajonės būna tik tuščios iliuzijos, nieko bendra neturinčios su realybe.

Margarita Kulytė. Yra įvairių priežasčių, dėl ko vaikai pabėga iš namų, bet gal pagrindinė priežastis — kartų atotrūkis (generation gap). Daugumas mūsų tėvelių yra atvažiavę iš Lietuvos, pripratę prie tenyškio gyvenimo, todėl jiems sunku suprasti vaikus, užaugusius išeivijoje, kurios gyvenimas, be abejo, labai skirtingas. Nesutampa tėvų ir vaikų idėjos ir pažiūros į gyvenimą. Dėl to prasideda nuolatiniai ginčai, kurie ir priveda vaiką bėgti iš namų. Abi kartos turėtų stengtis labiau viena kitą suprasti, tada joms abiem gyvenimas būtų lengvesnis ir linksmesnis.

Dalia Aukštuolytė. Vaikai beaugdami pasiekia tokį amžių, kuriame pradeda galvoti, kad jie yra teisingesni už tėvus. Jie negali pakęsti, kai tėvai ant jų barasi. Jie mano, kad jau pakankamai subrendę spręsti, kas yra geriau. Vaikai mano, kad suaugusieji visuomet yra prieš juos nusistatę. Jie nemėgsta nė mokyklos. Dėl šių priežasčių kartais vieni, kartais su draugais pabėga, manydami, kad jie galės užsidirbti sau pragyvenimą. Deja, po kelių dienų pamato, kad gyvenimas nėra toks lengvas, kaip jie buvo įsivaizdavę. Jų santaupos tuoj dingsta. Kartais jie apsigalvoja ir grįžta, bet ne visi. Kai kurie pradeda vogti ir tampa kriminalistais. Gal visa to pagrindinė priežastis yra tam tikri trūkumai šeimoje. Gal abudu tėvai dirbo, neturėjo laiko su vaikais daugiau užsiimti ir įdiegti jiems krikščioniškų princi-

14. *Nida Misiulytė.* Vaikai bėga iš namų, kai namais yra nepatenkinti. Tas nepasitenkinimas kyla iš įvairių priežasčių. Vieni pabėga dėl to, kad motina ar tėvas juos labai subarė ar nubaudė, kiti jaučiasi esą neverti gyventi tėvų namuose, nes savo gyvenimu daro šeimai gėdą, kiti bėga iš namų, nes negali įvykdyti didelių tėvų reikalavimų. Kai kurie pabėga, norėdami daugiau laisvės, savarankiško gyvenimo, rasti atsakymą į tokius klausimus, į kuriuos savo namuose atsakymų neranda.

Audrius Regis. Kai vaikai baigia pradžios mokyklą ir pradeda gimnaziją, mano, kad jau yra pakankamai subrendę. Pradeda gerti ir rūkyti. Sueina į konfliktus su tėvais. Pagaliau išbėga iš namų, norėdami laisvės. Bet manau, kad visi tuoj nusivilia. Jiems sunku gauti darbą. O jeigu ir gauna, tai atlyginimo toli gražu nepakanka valgiui, butui ir įvairioms sąskaitoms užmokėti. Apie mokslo tęsimą negali būti nė kalbos. Jie pamato savo klaidą, bet kartais jau būna per vėlu.

Rasa Kaminskaitė. Kasdien laikraščiuose skaitome apie visokius kriminalinius nusikaltimus, politines nesantaikas bei revoliucijas, bet kartais tenka paskaityti ir apie kokį nors jaunuolį, kuris, pabėgęs iš namų,

pakliūva į bėdą. Skaitydami stebimės, dėl ko tas jaunuolis taip pasielgė. Juk jis buvo iš geros šeimos, lankė puikią mokyklą, nieko jam netrūko. Tad dėl ko jis pabėgo iš namų? Siam klausimui galima rasti daug įvairių atsakymų. Dažniausiai vaikas bėgdamas aiškiai nesupranta, dėl ko jis bėga ir kur bėga. Gal tai buvo staigus susipykimas su tėvais, gal nusikalto prieš valdžią, sudaužė automobilį, gal mergaitė įsitaisė vaiką... Jie bėga nuo tėvų, bėga nuo policijos, nori būti saugesni. Bet pabėgę dažniausiai tuoj pajunta, kad neturi iš ko pragyventi, pradeda vogti, pardavinėti narkotikus, mergaitės tampa prostitutėmis. Ieškodami geresnio gyvenimo ir laisvės, jie prarado viską, ką turėjo, ir pateko į baisų skurdą.

Audra Kubiliūtė. Kiekvienas žmogus, nors dar būtų ir labai jaunas, yra individas. Tad ir tų individų iš namų pabėgimo priežastys yra skirtingos, individualios. Tačiau atrodo, kad svarbiausios priežastys yra trys.

1. Paprastai kiekvienas mano, kad kiti ko nors daugiau turi negu jis. Tą pačią mintį išreiškia posakis — kaimyno žolė žalesnė. Jaunuoliui atrodo, kad kiti jo draugai turi daugiau laisvės, tad ir jis nutaria tos "laisvės" siekti.

2. Jaunuoliai yra linkę manyti, kad namie turi per daug pareigų, tad nori jomis nusikratyti. Jie jaučiasi skriaudžiami, turį per daug darbų ir visokių rūpesčių. Mano, kad, išėjus iš namų, gyvenimas palengvės.

3. Kai kuriose šeimose, ypač kur yra daugiau vaikų, kai kurie vaikai pasijunta apleisti, nemylimi, mano, kad į juos tėvai nekreipia dėmesio, kad kiti broliai ar seserys yra daugiau mylimi. Tada pagalvoja: "Aš jiems parodysiu! Jie manęs pasiilgs, kai išeisiu iš namų". Ir pamėgina. . .

Ramona Žygaitė. Ypač šiais laikais gana daug berniukų ir mergaičių pabėga iš namų. Dažniausiai jų amžius būna 15-17 metų. Jei pilnametis jaunuolis pabėga, tai policija jo paprastai nieieško, bet jaunesnius stengiasi surasti.

Į klausimą, dėl ko jie bėga iš namų, sunku surasti visiems bendrą atsakymą, nes kiekvienas atvejis bent šiek tiek skiriasi. Aš

AR KOMUNIZMAS SUDERINAMAS SU MOKSLU?

Komunistai, kovodami su religija, paprastai žmonėms stengiasi apsukti galvas, garsiai skelbdami, kad religija jokių būdu nesuderinama su mokslu. Šitokio teigimo iki šiol dar niekam nėra pavykę įrodyti. Didžiausi pasaulio mokslininkai buvo giliai tikintys žmonės. Komunistai, ieškodami savo teigimams argumentų, mėgsta vis iki nuobodumo kartoti tuos pačius Bažnyčios isto-

nesu niekad bėgusi iš namų, todėl man nėra lengva suprasti tas priežastis. Nors beveik kiekvienoje šeimoje kartais būna įvairių nesusipratimų, bet nemanyčiau, kad dėl to reikėtų bėgti iš namų. Pabėgėlis vaikas sudaro labai daug rūpesčių ir skausmo tėvams, o pats paprastai pakliūva į vargą ir visokius nemalonumus. Pabėgęs nuo tėvų, jis niekad nesuras nei laimės, nei pasisekimo.

Kartais pabėga iš namų mergaitė, kad galėtų ištekti, nes tėvai neleidžia, kai jiems nepatinka jos pasirinktas. Gal dažniausiai vaikai bėga iš namų, kai jiems atrodo, kad tėvai juos per daug skriaudžia ir varžo jų laisvę. Tačiau reikėtų suprasti, kad tėvai visa tai daro tik dėl vaikų gerovės, norėdami, kad jie užaugtų geri ir dori. Kartais, žinoma, būna ir tėvų kaltė, jeigu šeimoje nėra sutarimo, jei baramasi, girtuokliaujama, jeigu šeima išyra. Kaltės dažnai būna iš abiejų pusių: iš tėvų ir iš vaikų.

rijos įvykius, kur kokių nors pavienių asmenų iniciatyva buvo tikrai nemoksliskai ir, galime pridėti, nekrikščioniškai pasielgta. Pavyzdžiui, Bažnyčiai vis prikišama tie tamsieji inkvizicijos laikai. Toji inkvizicija buvo tik kai kurių pavienių asmenų, nors kartais užimančių ir svarbias vietas Bažnyčioje, naivumo padaras. Tai, be abejo, nesiderino nei su mokslu, nei su Kristaus paskelbtąja Evangelija. Bažnyčių sudaro žmonės, o žmonės visuomet gali klysti. Bažnyčių sudaro ne tik šventieji, bet ir nusidėjėliai. Krikščionybė eina su pasaulio pažanga, su mokslu. Ji įvairias mokslo sritis šimtmečiais puoselėjo, tad ji jokių būdu negali mokslui prieštarauti.

Bet ar tą patį galima pasakyti ir apie komunizmą? Ar jo doktrina ir metodai yra paremti mokslu? Jokių būdu. Savo doktriną komunistai dažnai remia melu ir propaganda. Visa Sovietų konstitucija yra melas, nes vienaip parašyta, kitaip elgiamasi praktiškai gyvenime. Rašo, kad religijai palikta laisvė, o visais būdais (dažniausiai labai nemoksliskais) prieš ją kovoja. Čia norime paminėti tik, atrodo, nieku dėta kalbos klausimą.

1954 m. lietuvių kalbininkų pastangomis buvo išleistas "Dabartinės lietuvių kalbos žodynas". Tai buvo tikrai didelis mokslinis darbas. Tačiau, norint pataikauti partijai, o gal tai partijai įsakant, ten buvo pridėta tokių dalykų, kurie nieko bendra su mokslu neturi, bet, galima sakyti, tik jį pa juokia. Prie atskirų žodžių buvo pridėta tokių pavyzdžių, kurių kultūringas žmogus neturėtų vartoti. Pvz. prie žodžio *religija* buvo toks "moksliskasis" paaiškinimas: "*Religija yra liaudies opiumas*" (Marksas). "*Religija yra viena iš dvasinės spaudos rūšių*" (Leninas). *Klasinėje visuomenėje religija yra darbo žmonių engimo ir išnaudotojų klasės viešpatavimo įrankis. Religija priešinga mokslui ir kliudo pažinti objektyvias gamtos ir visuomenės vystymosi dėsnius. O bažnyčia ten taip aptariama: namai, į kuriuos renkasi melstis religinių prietarų besilaikantieji žmonės. Prie žodžio jėzuitas yra toks paaiškinimas: katalikų vienuolis, juo-*

džiausiajai reakcijai tarnaujančio dvasinio ordino narys. Atrodo, kad tokios "moksliškos lingvistikos" jie ir patys pradėjo gėdytis, tad II-oje šio žodyno laidoje (1972 m.) šių "deimančiukui" jau nėra.

Lietuvoje dabar yra nemaža jaunų ir gabių kalbininkų. Jie yra paruošę ir teberuošia gana daug įvairių leidinių kalbos klausimais. Tai gražus mokslinis darbas. Bet čia vėl to gražaus darbo moksliškumą šiek tiek aptemdo būtinumas tam tikros duoklės komunizmui. Štai pvz. jau nuo 1961 m. eina kalbos praktikai labai naudingas neperiodinis žurnalas "Kalbos kultūra". Jame yra labai naudingų kalbos patarimų, bet, žiūrėk, kartais nei iš šio, nei iš to vis pacituojamas "didysis kalbininkas" Leninas. Čia, žinoma, nekaltiname tų autorių, kurie jį cituoja, bet partiją, kuri to reikalauja.

Kalbininkai ilgai svarstė ir diskutavo, kaip šiek tiek suvienodinti mūsų rašybą ir išvengti kai kurių bereikalingų nelogiškumų. Po ilgų svarstymų buvo išleistas veikalukas "Lietuvių kalbos rašyba ir skyryba". Iš kai kurių šaltinių teko nugirsti, kad ir šiam darbui daug trukdė partija. Nenurimo partija ir šiam leidiniui pasirodžius. Pvz. leidinio 115 psl. kalbama apie didžiųjų raidžių rašymą švenčių pavadinimuose. Ten sakoma, kad didžiosiomis raidėmis rašomi tokių švenčių vardai: *Naujieji metai, Gegužės pirmoji, Pergalės diena, Tarptautinė moters diena, Tarybinės armijos diena, Mokytojo diena, Derliaus šventė, TSRS Konstitucijos diena; Joninės, Petrinės, Užgavėnės, Sekminės, Kalėdos, Žolinė, Vėlinės, Velykos*. Rodo, kad jau partija turėtų būti patenkinta jai atiduota duokle, nes čia pirmoje vietoje suminėtos visos galimos komunistų šventės. Bet kur tau! Kad komunistų šventės rašomos didžiąja raide, tai logiška ir moksliška, bet jokių būdu negalima duoti didžiosios raidės krikščioniškoms šventėms! Tad partijos oficioze "Tiesoje" (1978.V.24), rašant šiuo klausimu, yra tokia pastaba: "Tokie švenčių pavadinimai kaip *joninės, petrinės, užgavėnės, sekminės, kalėdos, žolinė, vėlinės, velykos* pagal įsigalėjusią tarybinę tradiciją rašomi mažąja raide". Tad štai kokie

"moksliški" ir "logiški" komunistų metodai.

SPORTAS LIETUVOJE

Kai Lietuva su Amerikos lietuvių pagalba 1937 m. laimėjo Europos krepšinio čempionatą, krepšinis, galima sakyti, tapo tautiniu Lietuvos sportu. 1939 metais Europos krepšinio pirmenybėse Kaune ji vėl pasipuošia Europos meisterio titulu. Lietuviai šioje sporto srityje pasižymi ir dabar. Kauno "Žalgiris" ir Vilniaus "Statyba" yra tarp pirmaujančių visos Sovietų sąjungos krepšinio komandų. Pirmiau buvo stipresnis "Žalgiris", bet šiais metais visos Sovietų sąjungos pirmenybėse ilgą laiką pirmąją ėjo "Statyba". Neatsilieka nė moterys: "Kibirkštės" krepšininkės ir "Žalgirio" rankininkės taip pat yra vienos iš geriausių visoje Sovietų sąjungoje.

Taip pat yra labai gerų ir lengvaatlečių. Dar ne taip seniai visame pasaulyje buvo žinomas šuolininkas į aukštį Šapka, o dabar jau du kartus pagerino šuolio į tolį pasaulio rekordą Vilma Bardauskienė. Pernai Prahoje ji nušoko 7 m ir 9 cm. Iki šiol jokia kita moteris nėra pasiekusi 7 m ribos.

Gaila, kad tie sportininkai yra priversti garsinti ne tiek Lietuvos, kiek Rusijos vardą, panašiai kaip ir mūsų išeivijos Gerulaitis, Jonaitis, Butkus turi žaisti ne už Lietuvą, bet už Ameriką.

GILI ŽIEMA IR LIETUVOJE

"Tiesa" (1979 m., nr. 7) rašo: "Spustelėjo šalčiai, kokių seniai neregėjom, negirdėjom. Sustingo miškai. Užšalo ežerai ir upės. Žiema gili ir sunki. Iškilo pavojus žvėrimis ir paukščiams.

Kaip tokiai žiemai pasiruošę medžiotojai, gerai žinantys savo priedermę?

Gruodžio pabaigoje buvo patikrintas Vilniaus skyriaus trečiasis medžiotojų būrelis. Tikrintojai medžiotojų darbais liko patenkinti — šieno, šakniavaisių, sultingųjų pašarų, grūdų atliekų, pabirų paruošta kiek reikia. Būrelio plotuose įrengtos trys dengtos šėryklos šernams, 35 ėdžios stirnoms ir kiškiams, nemaža slėptuvių kurapkoms.

Taip pasiruošusių žiemos negandoms būrelių yra nemaža. Jie — gražus pavyzdys visiems. Tačiau tai vienur, tai kitur, medžiotojai tarsi pamiršta, kad be rūpesčių nebus ir džiaugsmų. Ar gali garantuoti išsaugosią fauną, pavyzdžiui, Vilniaus skyriaus 18-ojo būrelio medžiotojai, jei jie neparūpino pakankamai pašarų, jei jų medžioklės plotuose keturios šėryklos šernams po atviru dangumi, grūdų atliekos — sugedusios. Nepakanka ėdžių, o dvejys iš jų — tuščios. Tėra tik viena slėptuvė kurapkoms, tačiau ir ji tuščia”.

Kitur "Tiesa" piktinasi, kad kai kurie piliečiai, užuot žiemą pagloboję žvėrelius ir paukščius, jiems padeda spąstus ir kilpas.

KAIP ELGTIS SU VILKAIS?

Tame pačiame "Tiesos" numeryje klausama: "Ar vilkus naikinti, ar globoti? Esama įvairių nuomonių. Vieni juos smerkia, kiti — gina... Nuo seno sakoma, kad vilkai — miško sanitarai. Ir tai teisinga. Tačiau kaip ir visų žvėrių, taip ir vilkų skaičius turi būti ribojamas, išlaikoma reikalinga pusiausvyra. Jei ji yra pažeidžiama — plėšrūnai daro žalą miško gyventojams, taip pat žmonėms. Įsitikinta, kad būna normali padėtis, kai respublikos miškuose gyvena 60-80 vilkų. Dabar gi jų priskaičiuojama apie du šimtus”.

IR LIETUVOJE SKRAIDO “LĖKŠTĖS”

Ir Lietuvoje žmonės nuolat pastebi skraidant neaiškius kūnus — "skraidančias lėkštes”. Štai kaip tuos reiškinius aiškina "Tiesoje" (1978 m., nr. 300) Lietuvos Mokslų Akademijos Fizikos instituto astrofizikos skyriaus vadovas prof. Vytautas Straizys:

"Esti įvairiausių hipotezių, bet mokslo pasaulyje vyrauja nuomonė, kad tai yra plazmos telkiniai, kurie susidaro atmosferoje arba veikiant išoriniams, veiksniams — vadinamajam Saulės vėjui, kosminiems spinduliams, Žemės radiacinėms zonoms ir magnetiniams laukams, arba veikiant pačių žmonių sukurtai technikai — reaktyvinių lėktuvų ar raketų varikliams, labai stipraus radijo spinduliavimo šaltiniams ir t.t.”.

*Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J.
Patarėjas — PROF. PETRAS JONIKAS*

PRIELINKSNIO DĖL VARTOSENĄ

Prielinksnis dėl paprastai vartojamas priežasčiai ar tikslui reikšti: pvz.: *Nemesk kelio dėl takelio. Partizanai kovojo dėl Lietuvos laisvės.*

Kartais prielinksnio dėl konstrukcijos gali reikšti nuolaidą, kai norima pasakyti, jog kas nors laikosi pasyviai ir veiksmui netrukdo, pvz.: *Dėl manęs gali sau eiti. Dėl jo tai gali ir dangus griūti — jis nesijaudins.* Šitokios konstrukcijos yra daug sklandesnės už pasakymus *kai dėl manęs, kai dėl jo*. .. Taip pat jos vartotinos, užuot vartojus netaisyklingus vertinius *kas liečia mane, kas liečia jį*. ..

Prielinksnio dėl konstrukcijas kai kurie vartoja paskirčiai reikšti, bet šiam tikslui daug geriau tinka naudininkas, naudininkas su bendratimi arba tik viena bendratis. Pvz.: *Nupirk maisto dėl vakarienės (= vakarienei). Nusirezgiau tinklą dėl žuvų gaudymo (= žuvims gaudyti). Priskyniau obuolių ne dėl valgymo (=ne valgyti), bet dėl pardavimo (= parduoti).*

Kai kur prielinksnio dėl konstrukcijomis norima nusakyti kokių nors vaistų paskirtis, bet tokia vartosena jau vien dėl dviprasmiškumo bendrinei kalbai netinka. Pvz.: *Parnešk vaistų dėl kosulio (= nuo kosulio). Gydytojas prirašė vaistų dėl šienligės (= nuo šienligės).* Šiuose sakiniuose vartojant prielinksnių dėl, visai neaišku, ar tie vaistai skiriami kosuliui, šienligei pagydyti, ar sukelti.

Prielinksnio *dėl* konstrukcijos nelabai tinka nusakyti objektui, kurio labui kas daroma. Pvz.: *Turiu pinigų tik dėl savęs* (= *sau*). *Jis taip aukojasi ne dėl tavęs vieno* (= *ne tau vienam*).

Būdvardžius įdomus, naudingas geriau vartoti su atitinkamais linksniais, o ne su prielinksnio *dėl* konstrukcijomis. Pvz.: *Si knyga įdomi dėl savo turinio* (=savo turiniu). *Ji yra naudinga ir dėl jaunų, ir dėl suaugusių skaitytojų* (=ir jauniems, ir suaugusiems skaitytojams).

Daiktavardis kova, kaip ir veiksmazodis kovoti, gali būti vartojami ir su prielinksnio *dėl*, ir su prielinksnio *už* konstrukcijomis, nors esama ir tam tikro skirtumo. Pavyzdžiui, kova *dėl tėvynės* paprastai sakoma tada, kai tėvynė nelaisva, kai reikia ją išvaduoti, o kova *už tėvynę* — kai reikia ją apginti, jos laisvę apsaugoti.

NETAISYKLINGA PRIELINKSNIO Į VARTOSENA

Netinka vartoti prielinksni *į*, kai nuskomas laiko tarpas, už kurį mokama, atlyginama, per kurį kas nors padaroma. Pvz.: *Imk šiuos vaistus tris kartus į dieną* (= *per dieną*). *Jo pulsas muša šešiasdešimt kartų į minutę* (=per minutę). *Jis gauna du šimtus dolerių algos į savaitę* (= *per savaitę, savaitę*).

Kartais dėl svetimų kalbų įtakos prielinksnio *į* konstrukcijos pavartojamos po tokių veiksmazodžių, kurie reikalauja kitokių konstrukcijų:

atsiliepti (reikšme "turėti poveikį") — *kam, ne į ką*. Pvz.: *Žmonių skurdas atsiliepia ir į mokslo pažangą* (=mokslo pažangai). *Nemiga atsiliepia į žmogaus sveikatą* (= žmogaus sveikatai).

įsimylėti — *ką, ne į ką*. Pvz.: *Visi vaikai buvo įsimylėję į jaunąją mokytoją* (= jaunąją mokytoją).

nurodyti — *ką, ne į ką*. Pvz.: *Gydytojas nurodė pacientui į rūkymo žalą* (= rūkymo žalą).

pristatyti, grąžinti — geriau *kam, ne į ką*. Pvz.: *Prekes reikia pristatyti į mūsų krautuvę* (geriau: mūsų krautuvei). *Grąžink knygą į biblioteką* (geriau: bibliotekai).

skirti dėmesį — *kam, ne į ką*. Pvz.: *Mokytojas skyrė nepakankamai dėmesio į mokinių pažangumą* (=mokinių pažangumui). Tačiau *kreipti dėmesį* — *į ką*: *Nekreipk į juos dėmesio*. *Mokytojas kreipia dėmesį į mokinių pažangumą*.

šauktis — geriau *ko, ne į ką*: *Šauktis į daktarą* (= daktaro).

tikėti — geriau *ką, kuo, ne į ką*: *Daugumas žmonių tikti į Dievą* (geriau: tiki Dievą, tiki Dievu).

turėti įtaką — *kam, ne į ką*: *Ankstesniųjų rašytojų veikalai turėjo įtaką į jo kūrybą* (=jo kūrybai).

veikti — *ką, ne į ką*: *Triukšmas veikia į nervų sistemą* (=nervų sistemą).

NETAISYKLINGA PRIELINKSNIŲ Į K I, L I G I VARTOSENA

Sinonimiški prielinksniai *iki* ir *ligi* bendrinėje kalboje vartojami su kilmininku, bet tarmėse neretai pasitaiko ir naudininkas. Pvz.: *Įsibrido į vandenį iki kaklui* (=iki kaklo). *Jo laukiau ligi aušrai* (=ligi aušros). Vis dėlto ir mūsų grožinėje literatūroje kartais šie prielinksniai pavartojami su naudininku. Pvz.: *Aš surinksiu lauko žiedus lig vienam* (S. Nėris). *Ar atmenat jūs tą rudenį, šaltą ir drėgną, kada nuo ryto ligi vakarui ir per kiauras naktis purškė smulkus lietus*. (J. Biliūnas). Ir liaudies šnekamojoje kalboje pasitaiko tokių posakių, kur šie prielinksniai vartojami su vienaskaitos naudininku: *iki valiai, lig šiai dienai*. .. Jų, be abejo, negalime smerkti, tačiau bendrinei kalbai teiktinesni atitinkami posakiai su kilmininku: *iki valios, lig šios dienos*. ..

NETAISYKLINGA PRIELINKSNIO IŠ VARTOSENA

Šis prielinksnis paprastai vartojamas su kilmininku, tačiau su veiksmazodžiais *stebėtis, džiaugtis, baurėtis, piktintis* geriau vartoti ne prielinksnio iš konstrukciją su kilmininku, bet įnagininką. Pvz.: *Visi stebėjosi iš jo elgesio* (=jo elgesiu). *Nesidžiauk iš kito nelaimės* (=kito nelaime). *Kaip galima nesibiaurėti ir nesipiktinti iš tokio nesąžiningo žmogaus* (= tokio nesąžiningu žmogumi).

Su veiksmožodžiu *prašyti*, nurodant asmenį, reikėtų vartoti ne prielinksnio iš konstrukcijas, bet galininką arba kilmininką. Pvz.: *Ar tu pažįsti tą asmenį, iš kurio (= kurį, kurio) aš prašiau pinigų?*

Nevartotini iš kitų kalbų išsiversti posakiai su prielinksniu iš, žymimieji laiką, kada buvo parašytas koks nors protokolas, nutarimas ar kitoks dokumentas. Pvz.: *Apie tai gali paskaityti mūsų organizacijos susirinkimo protokole iš šių metų sausio 15 dienos (=šių metų sausio 15 dienos protokole'). Gavau tavo laišką iš 1979 metų vasario 20 dienos (= 1979) metų vasario 20 dienos laiško).*

Taip pat nevartotini kai kurie su prielinksniu iš posakiai, pasidaryti, nusižiūrėjus į kitas kalbas:

iš kieno pusės (reikšme "kaip" arba "kieno"). Pvz.: *Ši įvykį galima vertinti iš teigiamos pusės (= teigiamai). Romanas susilaukė gero įvertinimo iš skaitytojų pusės (= gero skaitytojų įvertinimo). Tai buvo labai negražu iš jo pusės (= Jis labai negražiai pasielgė arba: Tai buvo labai negražus jo pasielgimas).*

iš kitos pusės (reikšme "antra vertus"). Pvz.: *Iš kitos pusės (=Antra vertus), galima pasakyti, kad Ha buvo ir jo kaltės.*

iš kalno (reikšme "iš anksto"). Pvz.: *Už mano darbą turėsi užmokėti iš kalno (=iš anksto).*

iš kieno iniciatyvos (reikšme "kieno iniciatyva"). *Visa tai buvo įvykdyta iš jo iniciatyvos (= jo iniciatyva).*

• "Liaudies bažnyčios" grupė, kuriai vadovavo Jim Jones ir kurios stovykloje Guyanoje žuvo devyni šimtai žmonių, simpatizavo komunistams. Paskelbtas jų vadovybės raštas, kuriuo jų turimi milijonai skiriami Sovietų Sąjungos komunistams. To Jones žmona, su juo gyvenusi 30 m., sako, kad jis buvo marksistas, tik panaudojęs religiją pritraukti žmones. Tos "Liaudies bažnyčios" laikraštį 1977 m. kovo mėn. numerį įdėtas jų vadovo Jones paveikslas Kuboje besisveikinant su vienu iš Juodųjų panterų vadų — Huey Newton.

APIE VAIKUS, BĖGANČIUS IŠ NAMŲ

Gerbiamasis Redaktoriau,

Jau daug metų "Laiškai lietuviams" lanko mūsų namus. Visuomet su malonumu juos perskaitau. Kartais nuo viršelio iki viršelio, kartais išsirinkdama, kas man arčiau širdies.

Šiuo metu su įdomumu seku D. Bindokienės straipsnių seriją "Kodėl vaikai bėga iš namų?" Man patinka D. Bindokienės stilius ir rašymo būdas. Skaitau jos knygas, straipsnius, ir atrod, kad vietomis ji tikrai rašo apie mane, vietomis apie gerai pažįstamus asmenis. Opus klausimas, kodėl vaikai bėga iš namų. Buvo laikas, kada galvojau, kad tai tipiška amerikietiška problema, visai neličianti lietuvių visuomenės (mes juk kitos kultūros žmonės!). Tačiau tą galvosena teko pakeisti, kai pažįstamų vaikai ėmė bėgti iš namų. Artimų draugijų tarpe apie tai nešnekama. Kuri gi mama noriai prisipažins, kad namai niekam tikę, kad tėvai nesugebėjo išlaikyti vaikų namuose, kad vaikai negerai, užsispyrę ir išėjo iš namų.

O pasikalbėjus, pasidalinus išpūdžiais bei išgyvenimais, būtų lengviau, tačiau vis nesinori savų rūpesčių į viešumą kelti, todėl labai gerai, kad ši problema pradėta nagrinėti jūsų žurnale. Nors sakoma, kad tik džiaugsmas yra vienodas, o kiekviena nelaimė vis kitokia, bet gal iš spausdinamų pasisakymų paaiškės, ką daryti ir ko nedaryti, kad šeima pasilikėtų šeima: vyras, žmona ir vaikai.

A. L.

APIE DABARTINĘ POEZIJĄ

Gerbiamoji Redakcija,

Labai mėgstu poeziją. Daugeli Brazdžionio ir kitų poetų eilėraščių esu išmokusi atmintinai. Niekad nepraleidžiu nepaskaičius poezijos, spausdinamos "Laiškuose lietuviams". Deja, dažniausiai apsilieju. Randi ten (o taip pat ir kitoje mūsų spaudoje) vien abstraktą. Kai kas

tai vadina moderniuoju menu, o kiti — kliedalu.

Esu įsitikinusi, kad didelė jūsų skaitytojų dalis to abstrakto nesupranta ir, žinoma, nepajunta jokio poezijos grožio. Viena iš tokių „atsilikėlių“ esu ir aš. Ar jums neatrodo, kad tokių yra ir daugiau? Kodėl bent retkarčiais neįdėti eilėraštko, kurį suprastų kiekvienas mirtingasis?

Neseniai gavau iš Lietuvos eilėraštką. Gal jis labiau tinkamas rudens metui, bet, mano supratimu, jis tiks kiekvienam, kurio gyvenimas pamažu slenka į rudenį. .

Čia jį pridėdu. Autorius nežinomas.

Reiškiu pagarbą O. U.

PATIKĖK

Tu sakai — jau vėlu,
Tu sakai — jau ruduo.
Nuliepsnojo šilai,
Papilkėjo vanduo.

Siaučia lapų pūga
Virš žalios praeities —
Nevirpėk kaip styga,
Prisiglausk prie peties.

Nesakyki — vėlu,
Nesakyki — ruduo —
Užkukuos dar šilai,
Pražydės dar vanduo.

Griežlės šauks vakarais
Dobilienų rūke
Ir kvėpės ajerai
Šviežios duonos rieke.

TRUMPAI IŠ VISUR

- Katalikų biuras Southwest Asian Resettlement Office ėmėsi JAV-se įkurdinti 3.300 Indokinijos pabėgėlių, kas sudaro 10% iš tų 33.000 pabėgėlių, kuriuos 1979 m. sutinka priimti JAV.

- Kol vaikas JAV-se pasiekia 18 m. amžiaus, jis mokykloje praleidžia maždaug 11.000 valandų, o televizijos žiūrėdamas praleidžia apie 15.000 valandų ir čia mato apie 18.000 nužudymų.

- Katalikų Xavier universitetui Cincinnati mieste US Shoe bendrovė padovanojo 18 akrų plotą, esantį prie universiteto, drauge su pastatais, raštinėmis, sandėliais ir aikšte pastatyti 800 automobilių. Visa ta nuosavybė vertinama 6 mil. dolerių. Toje vietoje buvo centrinė tos bendrovės įstaiga.

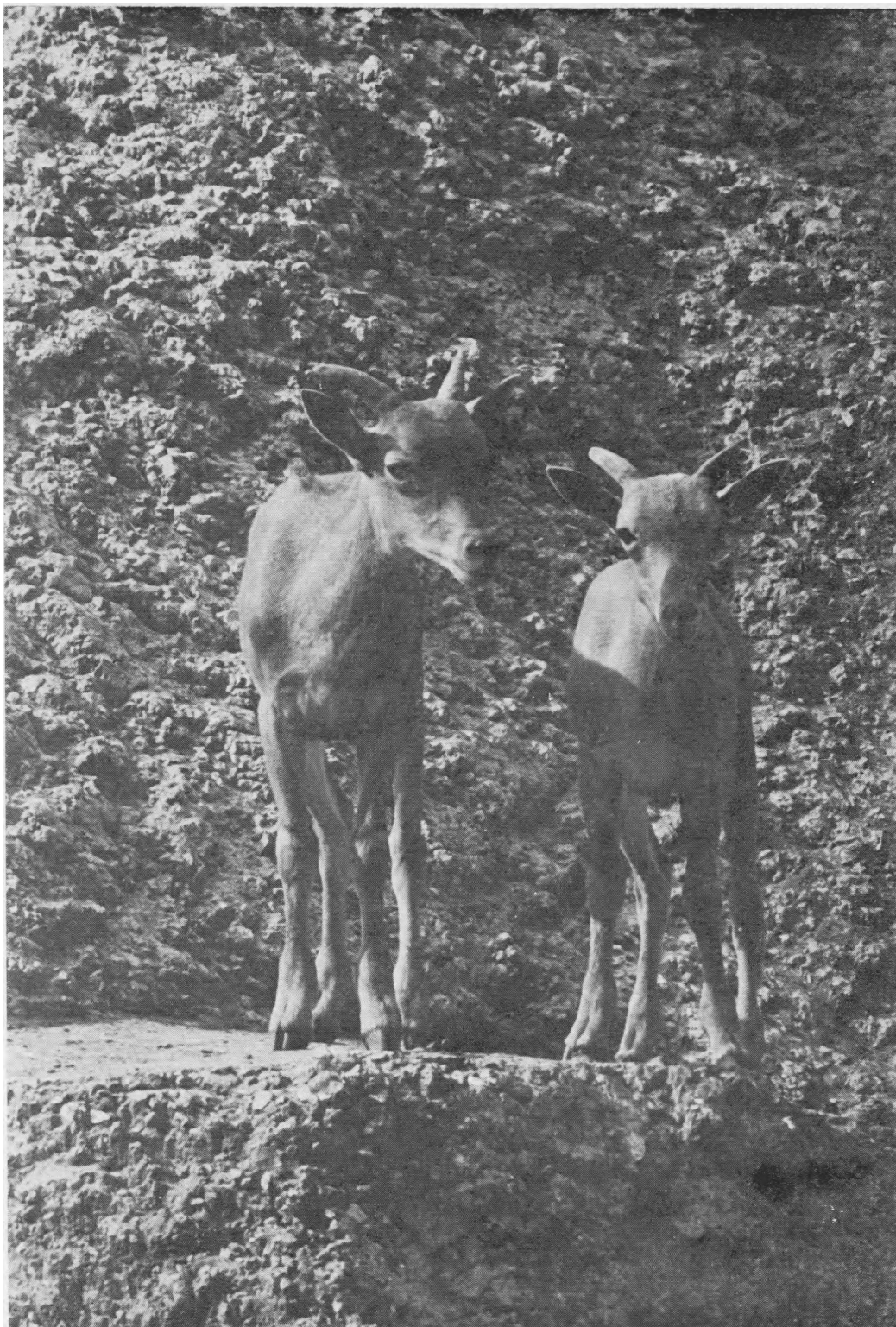
- Popiežius Jonas Paulius II pasiuntė raštą Jungtinių Tautų sekretoriui Kurt Waldheim, keldamas žmogaus teisių reikalą ir pabrėždamas, kad suvaržymai ir spauda tikintiesiems gyvenimą daro pavojingą. Raštas šešių puslapių ir apima daugelį sričių. Popiežius išvardino kalinių ir politinių disidentų fizines ir psichologines tortūras, pagrobimus, pažeidimą teisės gimi (abortais), nusikaltimus taikai, laisvei, socialiniam teisingumui, ypač pabrėždamas religinės laisvės reikalą. Šiuo klausimu rašoma, kad yra vyriausybių, kurios konstitucijoje pripažįsta religijos laisvę, bet administracija naudoja visas priemones atbaidyti gyventojus nuo religijos išpažinimo ir sudaro pavojus religinėms bendruomenėms. Popiežius klausia: „Dėl ko gi tokia spauda ir diskriminacija prieš piliečius, kurie turi kentėti įvairiausius sunkumus, net pačią mirtį, kad galėtų išsaugoti savo dvasines vertybes ... Argi jie nėra daugiau verti nusistebėjimo ir pagyrimo, užuot juos laikius įtariamais ir kriminalistais“.

- Lietuvoje grupė kunigų įsteigė Tikinčiųjų teisėms ginti komitetą. Vienas iš to komiteto steigėjų kun. Alfonsas Svarinskas spaudos konferencijoje Maskvoje užsienio korespondentams pareiškė, kad komiteto tikslas yra kovoti už tikinčiųjų ir netikinčiųjų lygias teises Sovietų Sąjungoje. Kun. Svarinskas toje spaudos konferencijoje taip pat pažymėjo, kad Lietuvos katalikai labai palankiai sutiko popiežiaus Jono Pauliaus II pareiškimą, jog vadinamoji Tylos Bažnyčia Rytų Europoje nebetylės.

- JAV vyskupai nutarė leisti katalikams sekmadieniais ir šventadieniais priimti šv. Komuniją abiem pavidalais, bet čia galutinis sprendimas pareis nuo atskirų vyskupijų nusistatymo. Kard. Cody pareiškė, kad didelėje Čikagos arkivyskupijoje, kur tiek daug einančių Komunijos, susidarytų daug nepatogumų, duodant švenčiausiąją duoną ir vyno pavidalų.

- Naujojo popiežiaus Jono Pauliaus II pirmieji potvarkiai JAV-se buvo: paskyrimas kun. L. H. Welsh, 43 m., Spokane, Wis., vyskupu ir vysk. padėjėjo P. V. D. udlwy paskyrimas Sioux Falls, S.D., vyskupu.

- Katalikų šalpos organizacija **Caritas** nuo kovų nukentėjusiems Libano gyventojams pasiuntė paramos daugiau negu penkis milijonus dolerių, kad pabėgėlių stovyklose esantieji būtų geriau aprūpinami maistu, drabužiais ir medicinos pagalba.

A. Kezio, S.J., nuotrauka

- Lenkijos komunistai cenzoriai išcenzūravo popiežiaus Jono Pauliaus II kalėdinį raštą, atsiųstą savo buvusiai Krokuvos vyskupijai. Išbraukė vietą, kur popiežius kalba apie šv. Stanislovą, Lenkijos globėją, kuris 1079 m. buvo nužudytas, nes kritikavo karalių. Šioje rašto vietoje yra užuomina apie žmogaus teises. Lenkų katalikų laikraštis, protestuodamas prieš cenzūrą, visai nebespausdino išcenzūruoto rašto.

- Čilė ir Argentina pakvietė popiežiaus atstovą, kad padėtų išspręsti ilgai užsitęsusi jų pasienio ginčą. Tam buvo pasiūstas kard. Samore, dirbęs nunciatūroj Lietuvoje.

- Popiežius Jonas Paulius II sausio 27 d. dalyvavo Lotynų Amerikos vyskupų konferencijos atidaryme Meksikoje.

- Vienas iš pirmaujančių JAV muzikų — pianistas Liberace — labai vertina religiją. Savo namuose Palm Springs, Kalifornijoje, jis turi įsirengęs koplytėlę. Kai Liberace susikviečia svečius Kalėdų proga, nusiveda juos ir į koplytėlę, kur, vadovaujant kunigui, jie gieda kalėdines giesmes. Toje šventovėje jis turi savo globėjo šv. Antano statulą. Į šią savo šventovę jis ateina melstis, medituoti ir dėkoti Dievui už pasisekimą.

- Australijos senatas atmetė įstatymo projektą, kuriuo buvo numatoma leisti sostinėje Canbore įsteigti specialias klinikas abortams.

- Čilėje, Santiago mieste, įvyko tarptautinis simpoziumas žmogaus teisių klausimais. Dalyvavo apie 2000 delegatų iš Čilės ir iš tarptautinių humanitarinių organizacijų. Simpoziume dalyvavęs norvegas mokslininkas Asbjorn Eide pareiškė, kad Katalikų Bažnyčia Čilėje sunkiose dabartinėse sąlygose yra tapusi pagrindiniu veiksnium kovojant už žmogaus teises.

- JAV-se moksleiviai ir studentai 1977 m. buvo užpuolę savo mokytojus 60.900 kartų; kai kurie mokytojai yra tapę invalidais. Nuo 1972 m. nužudymai klasėse padaugėjo 18%, prievartavimai 40% ir užpuolimai 77%.

- Kalėdinį žodį popiežius Jonas Paulius II pasakė 24-mis kalbomis, prašydamas visus gerbti žmogaus teises ir žmogaus vertę. Nevalia žmogaus naikinti, žeminti, nekęsti. Komunistiniai kraštai, jų tarpe ir Lenkija, popiežiaus kalbos neperdavė.

- Iš Kambodijos nuo 1975 m., kai ją užvaldė komunistai, pabėgo daugiau kaip 100.000 žmonių, ir jie pasakoja, kaip šimtai tūkstančių kambodiečių buvo komunistų išžudyti.

J. Pr.

“LAIŠKU LIETUVIAMS” DVIDEŠIMTASIS KONKURSAS

jau pasibaigė. Atsiųsta 13 straipsnių, kuriuos jau baigia skaityti vertinimo komisija. Laimėtojams premijos bus įteiktos koncerte-vakarienėje š.m. kovo mėn. 10 d. Jaunimo Centre. Koncerto programą atliks balerinos Birutė Barodicaitė ir Violeta Karosaitė. Kitame numeryje pranešime apie laimėtojus.

ATSIUSTA PAMINĖTI

Kazimieras Barėnas. KILOGRAMAS CUKRAUS. Novelės. Išleido Algimanto Mackaus Knygų leidimo fondas 1978 m. Aplankas ir tulinis puslapis Vlado Žilčiaus. Kieti viršeliai, 272 psl., kaina 8 dol.

Algimantas Kezys, S.J. POSTERS, Vol. I ir II. Tai du dideli leidiniai su meniškėmis fotografijomis Kiekviename leidinyje yra po 32/17x23 colių/ fotografijas, kurias galima lengvai išimti, jei norima pasikabinti ant sienos. Vienos knygos kaina 75 dol., atskira fotografija — 3 dol. Išleido Lojolos universiteto vardu A. Kezys, S.J. Viršelį piešė Vincas Lukas.

Apie A. Kezio fotografijas labai gerai atsiliepia atitinkama Amerikos spauda, pvz. Čikagos Meno instituto fotografijos skyriaus vedėjas Hugh Edwards jo fotografijose randa “poetinio realizmo, prilygstančiai kontempliacijai”.

LITUANUS, 1978, Vol. 24, No. 4. Šio nr. redaktorius Kęstutis Girnius. Administracijos adresas: 6601 S. Troy, Chicago, Ill. 60629. Su šiuo numeriu taip pat išsiuntinėtas 1954-1978 m. turinys.

Į LAISVE, 1978, Nr. 74/111/. Redaguoja Juozas Kojelis, 747 - 23rd St., Santa Monica, Cal. 90402.

CHRONICLE OF THE CATHOLIC CHURCH IN LITHUANIA, No. 22, 23.

1979 M. KALENDORIUS. Prisikėlimo parapijos (Toronte) ekonominės sekcijos leidinys. Paruošė Stasys Prakapas.

Nuoširdi padėka „Laišku lietuviams” rėmėjams

20 dol. aukojo VI. Gricevičius.

18 dol. aukojo J. Mažeika.

15 dol. aukojo kun. L. Dieninis.

13 dol. aukojo A. Aviža.

Po 12 dol. aukojo: J. Jodelė, A. Vygantienė, kun. E. Statkus, J. Butikas, S. Vaišvilienė, J. Bičiūnienė, Z. Korius, kun. V. Radvina, A. Mažeikienė.

Po 10 dol. aukojo: L. Kriaučeliūnas, S. Činikienė, kun. S. Gaidelis, J. Sungaila, M. Utz.

Po 8 dol. aukojo: A. Dagilis, S. Jameikis, A. Matulionis, kun. S. Mor kūnas, D. Surantienė, V. Gečas, K. Daugvydas.

Po 7 dol. aukojo: M. Vasienė, A. Sadauskienė, S. Žumbakienė, J. Puteris, kun. A. Rubšys, A. Domanskienė, E. Majauskienė, P. Narbutis, P. Peteris, D. Žūraitienė, A. Valavičius, B. Čižikaitė, L. Vilūnienė, L. Kairienė, P. Dūda, V. Šnioklis, V. Širmulienė, A. Lipčienė, S. Slavickas, S. Juškus, K. Gasiūnas, C. Janušauskienė, P. Bielskus, P. Prankienė, O. Bakaitienė, A. Smolinskas.

Po 6 dol. aukojo: M. Vilutienė, J. Leiberis, V. Vasienė, A. Jurkus, R. Jurkus.

Po 5 dol. aukojo: K. Starinskas, kun. V. Katarskis, M. Ostrauskas, A. Tallat-Kelpšienė, A. Drasdys, R. Korzonas, R. Gedgaudas, A. Le-sevičius, P. Šošienė, P. Atkočaitis, S. Prialgauskienė, E. Vaišnienė, O. Kukarskienė, A. Karaitis, K. Mikužienė, J. Arštikys, L. Stasiūnienė, J. Skirgaudas, O. Valaitienė.

Po 4 dol. aukojo: O. Šilėnienė, S. Jelionienė, A. Mikuckis, S. Blynas, S. Astrauskas, J. Mališka, K. Eigelienė, S. Kalvaitienė, P. Gruodis, J. Prunskis, O. Motusaitienė, V. Akelaitis, A. Saulis, V. Mitkus, J. Vailokaitis, O. Rugelienė, J. Steponaitis, P. Butkūnas, P. Atkočiūnas, A. Rugienienė, M. Stankūnienė, O. Literiskienė, K. Linkus, B. Kripkauskienė, E. Mališauskienė, A. Žigaitis, A. Kalvaitis, P. Jokūbaitis, S. Nutautas, E. Ribokienė, J. Štarėnas, V. Šaulys, A. Ostis, K. Stupienė, J. Skladaitis, J. Vaineikis.

Po 3 dol. aukojo: B. Tamulienė, A. Varneckas, S. Jankauskas, J. Jurgutis, A. Skučienė.

Po 2 dol. aukojo: L. Kairys, A. Kuliešis, I. Bukaveckienė, J. Jasaitis, K. Repšys, J. Kižys, V. Paulionis, J. Paulėnas, A. Naujokas, F. Brazaitis, P. Abromaitis, O. Motiejūnienė, J. Ugėnas, S. Urbonienė, kun. A. Babonas, V. Maciejauskienė, G. Juškėnas, S. Kybartas, V. Dailidkienė, D. Petkauskienė, A. Gaška, Z. Brencius, S. Žilevičius, J. Ališauskas, V. Janulaitis, L. Oksas, O. Alčiauskienė, B. Kliorė, J. Telson, E. Diminskienė, B. Balienė, V. Kazlauskas, S. Stravinskas, K. Ancerevičienė, T. Zailskienė, V. Vizgirda, J. Andrašūnas, P. Norkaitis, J. Susmarienė, B. Graužinienė.

LAIŠKAI LIETUVIAMS —Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redaktoriaus pavaduotojas — Antanas Saulaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Kristina Parėštytė, Nijolė Užubalienė, Danutė ir Gediminas Vakariai. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Viršelis ir skyrių vinjetės — Vilijos Eivaitės. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636. Telefonas 737-8400. Nek. Prasidėjimo Šv. Marijos Seserų spaus-tuvė, Putnam, CT 06260. Metinė prenumerata — 8 dol., atskiras numeris — 80 centų.